

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Apare sub auspiciile Asociației Învățătorilor
din Județul Neamț

CUPRINSUL:

1. Învierea Domnului . . . Pr. N. D. Ungureanu
2. Căpitanul erou: Iorgu Dobre . . . N. Zaharia
3. Conu Panaite Băltărețu . . . Aurel A. Rotundu
4. Documente dornene Ioan Zotta
5. Iuda Iscarioteanul Pr. Ernest Ionescu
6. Pribegii. Satul C. Anghel
7. Pe drumul românismului . . . Victor Țăranu
8. Dalnic. Munții Mihai Nichita
9. Legea învățământului primar M David-Ghindăoani
10. Pestalozzi și cultura poporului . Gh. Popovici
11. Poema lucrătoarei cei frumoase Har. Mihailescu
12. Înviere Ion Vespremie
13. Cruce albă Didina Florea
14. Rustică George Cândrea
15. Primăverii Veronica Chiribău
16. Tăleuirea lui Har. Mihailescu C. Borș
17. Cărți. Reviste M. Cojocaru

Dela Asociația Invățătorilor din jud. Neamț

I. Un număr următor al revistei „Apostolul”, va fi închinat colegilor căzuți pe câmpul de onoare, în războiul din 1941.

Toți colegii care au cunoscut activitatea învățătorilor-eroi și vor să-i facă cunoscuți masei cîtitorilor sunt rugați să trimită articole, până la data de 30 Martie a. c. cel mai târziu. Deasemeni se vor trimite datele cerute cu Nr. 38 | 942 dela direcțiile școalelor unde au funcționat învățătorii morți. Articolele și datele se vor trimite pe adresa Asociației, Piatra-Neamț, str. Petru-Rareș Nr. 54.

II. La 29 Martie, 1942, se va ține în Piatra-N. adunarea generală anuală a Asociației județene, pentru anii 1941 și 1942, conform convocării Nr. 65 | 942, care s'a trimis tuturor colegilor. Cu acest prilej vor fi comemorați toți învățătorii-eroi, căzuți în războiul dus împotriva bolșevismului. Data fiind ploașa datorie ce avem de a comemora cu toții pe aceia dintre noi, care și-au dat viața pentru reîntregirea țării și stărpirea comunismului, ca și importanța chestiunilor din ordinea de zi a adunării generale, rugăm stăruitor pe colegii din județ să participe cu toții.

III. Conform instrucțiunilor primite dela Asociația Generală a Invățătorilor, sau tipărit: declarații pentru fiecare coleg, membru al Asociației, prin care se dă consimțământul să se rețină, prin statele de salar următoarele sume:

- Cotizația Asociației—proporțională cu salariul conform statutelor.
- Abonamentul la revista „Școala și Vieața”.
- Abonamentul la revista „Apostolul”.
- Ajutorul de înmormântare, câte 50 lei de fiecare coleg mort.
- Ajutor pentru colegii bolnavi de piept, câte 12 lei anual de fiecare membru al Asociației.

Declarațiile se vor primi, spre a fi semnate, prin domniile delegați cu plata salariilor. Rugăm toți colegii să semneze aceste declarații, pentru a dovedi încă odată solidaritatea noastră profesională, care face din corpul învățătoresc cea mai puternică organizație corporativă din țară.

Reținerile se vor face după cum urmează:

- Cotizația Asociației și cei 12 lei pentru colegii bolnavi de piept, în lunile Mai și Iunie.
- Abonamentul la revista „Școala și Vieața” în luna August.
- Abonamentul la revista „Apostolul” în luna Martie și Decembrie.

IV. În afară de aceste contribuții, cu caracter permanent, Asociația Generală cu Nr. 428 din 4 Ianuarie, 1942, ne mai cere următoarele contribuții, odată pentru totdeauna:

a) Adunarea Generală a Asociației Generale a hotărât să se întemeieze în capitala țării un așezământ de educație „Căminul fiilor de învățători”, pentru orfanii învățătorilor jertfiți pentru Patrie contra comunismului.

Se va interveni la Domnul Mareșal Antonescu, Conducătorul Statului, cu rugămîntea de a se vinde ori da în folosința Asociației Generale un imobil din cele expropriate, unde să funcționeze (cu începere dela 1 Septembrie, 1942) Căminul fiilor de învățători (curs primar și secundar).

Invățătorii cu titlu provizoriu și definitiv vor contribui cu o cotizație de lei 500 (odată pentru totdeauna), ce se va reține în lunile Martie și Aprilie 1942, iar colegii cu grade mai mari vor contribui cu o cotizație de lei 1000, ce se va reține în 4 rate: Martie, Aprilie, Mai și Iunie 1942, prin statele de salarii pe baza borderourilor întocmite de Asociația județeană.

Colegii care nu vor contribui cu aceste sume sunt rugați să comunice aceasta urgent la Asociație.

b) Asociația noastră județeană n'a contribuit cu niciun fond la cumpărarea Casei Asociației Generale din București, str. Sfinții Apostoli Nr. 14. Trebuie să ne facem și această datorie. Colegii care n'au comunicat încă, dacă să li se rețină sau nu pentru Casa Invățătorilor din București, sunt rugați să o facă urgent.

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Director : PROF. VICTOR TĂRANU

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ
Fond „G.T.K.”

Învierea Domnului.

„Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călând !”... Aceasta este cântarea răscolitoare de sublime emoții, al cărei ecou, plecând din altarele sfintelor biserici, străbate văzduhurile și picură în suflete negrăite nădejdi și bucurii, în noaptea învierii Domnului.

Ori-de-câte-ori auzim acest imn, simțim parcă și noi marea biruință pe care a repurtat-a cerul asupra pământului, vieța asupra morții și raiul asupra iadului, prin sfânta persoană a Domnului nostru Iisus Hristos.

Învierea Domnului este cea mai strălucită sărbătoare din creștinism, nu ca simplă idee însă, ci ca fapt istoric trăit și verificat. Ea este punctul central al predicării și răspândirii evangheliei Domnului până la marginile pământului, și coloana vertebrală a religiei creștine, care, ca un soare strălucitor fără apus, luminează în urmă istoria lui Hristos pe pământ, iar înaintea destinația omului în vieța viitoare. Măreția învierii Domnului, poate fi pe deplin gustată și înțeleasă numai atunci, când pentru orice creștin este un fericit prilej de meditație și de adâncire a sensului ei cuprinzător și a neprețuitelor binefaceri, pe care le-a revărsat din belșug asupra întregii omeniri. Actul învierii Domnului înseamnă pace și iubire în lume, domnia spiritualității biruitoare asupra patimilor omenești. Sufletele măcinate de atâtea îndoeli raționale — șubrede și șovăelnice —, inimile sleite de orice sensibilitate morală și cugetele înnopate în atmosfera unor îndemnuri necugetate pot afla oricând un popas și un cuib de reculegere întăritoare și înnoitoare, lângă mormântul Mântui-

torului. Aici răsar certitudinile vieții spirituale, aici se simte căldura iubirii creștine, iertătoare și creatoare a tuturor virtuților care alcătuiesc un singur buchet neprețuit : „caracterul creștin“, pentru care se străduiesc atâția apostoli, cărora le sunt încredințate, spre educare, sufletele ; aici se poate cuceri sfințenia ce de cururi luminează și purifică. Învierea Domnului trebuie să fie un veșnic memento pentru orice creștin, asupra rosturilor ce le are de îndeplinit în această viață.

Cei ce primesc cu adevărat jertfa și învierea Domnului, dintr'o dată simțesc cum toată ființa lor le este atrasă spre înălțimile curate ale vieții evanghelice. În fața noastră stă astăzi, mai mult ca oricând, Iisus Hristos, modelul veșnic al perfecțiunii, întrupat în om, cel mai mare pedagog al omenirii, dela începutul și până la sfârșitul lumii : „Adevărul, Calea și Vieța“, virtuți ce trebuiesc sădite în fiecare suflet încă din frageda și nevinovata copilărie. Din vieța Lui și din doctrina creștină pe care El a propagat-o, trebuie să-și soarbă puterile de viață spirituală și creatoare de valori morale toți acei care frământă aluatul sufletului tineresc, pentru a crește eroi în toate sensurile. Numai când ne vom face vrednici de o astfel de viață și când vom face loc Domnului Hristos în sufletul și în cugetul nostru, luându-l drept călăuză în orice împrejurare din viață, vom putea înțelege ce adevăr mare și vom simți câtă bucurie este în cuvintele : „Hristos a înviat !“ Și vom răspunde cu aceeași bucurie și simțire curată : „Adevărat a înviat !“ Pentru noi, pentru familiile noastre, pentru neamul nostru, acum și pentru toate veacurile.

Pr. N. D. Ungureanu

INVIERE

E primăvară acum. E primăvară!
Se îmbracă firea în straiu de sărbătoare,
Iar clopotele, vesel, țin soboare
Vestind pe Cel ce va să nvie iară.

Sub larguri de senin e cânt și floare
Și sufletu-i scaldat în iezer de lumină,
Aștept sfios pe Cel ce va să vină —
Prevestitor al vieții viitoare.

Și-a fost trimis zălog în lume Fiul
Cel Prea Înalt, din dragoste și milă,
Născutul Cel din ieslea cea umilă,
Ce-a spulberat din sulele pustiu.

Pe Acela ce din Tatăl a purces,
Pe acela care a împlinit Scriptura
Sădind iubire unde-aflase ura —
L-au răstignit, căci nu L-au înțeles.

Curând, curând, în taină de biserică
Sfărmând pe veci puterea morții - „somnul
Cel veșnic” - iarăși, Fiu ales de Domnul
Va învia prin glas profund de clerici.

Când clopotele vor vesti fiorul
De bucurii și viață viitoare,
În suflet larg deschis, altar și floare —
Îl vom primi pe El, Mântuitorul.

Simbol cuprins în cântec și în slovă,
În țarină, în muncă și credință,
Ca și Hristos, din veac de suferință,
A fost să nviă și tu acum, Moldovă!

Juda Iscarioteanul.

În vechiul schit al Sfintei Ecaterina, dela poalele muntelui Sinai, care s'a zidit pe spesele împăratului din Bizanț, Iustinian, la 530 d. H., se află și azi cele mai vechi manuscrise biblice, printre care și unul scris pe pergament, în limba greacă, istorisind între altele, și vieața plină de întâmplări a apostolului Iuda Iscarioteanul, vânzătorul Domnului Iisus.

Vieața apostolului Iuda — după manuscrisul, sună așa :

„Mama lui Iuda, înainte de nașterea fiului, a visat un vis, în care i se arăta cum, peste puțin timp, va fi mamă unui băiat. Însă aceasta nu-i va fi spre bucurie, căci fiul va fi un hoț și un ucigaș, care în vieața sa, numai rușine și ocară va aduce peste capul ei și al familiei.

Vedenia aceasta a umplut de groază pe sărmana femeie, încât, peste puțină vreme, căzu într'o boală grea, până la nesimțire. Visul femeiei s'a și împlinit. Peste câteva săptămâni, copilul s'a născut sănătos, dar pe pieptul lui se puteau vedea niște semne și anume: o cruce, două pumnale și câteva monede de bani. Descoperirea acestor semne a îngrozit și mai mult pe biata mamă, care, cu orice preț, voia să afle taina acestor semne. De aceea, după ce s'a ridicat din boală și din patul în care zăcuse atâta vreme, se îmbracă cu o manție de sus până jos, așa fel ca să n'o cunoască nimeni și alergă în cea mai mare grabă la un vrăjitor vestit, care avea puțința să citească și în stele.

Semnele ciudate de pe pieptul copilului, însă, nici acesta nu le-a putut tălmăci, dar a spus femeii că, citind într'o stea, i s'a descoperit că acest copil — la vârsta bărbăției — va vinde pentru bani pe Fiul lui Dumnezeu.

Spaima și groaza, de care femeia era pătrunsă în urma celor auzite dela ghicitor, se îndoi, și biata mamă s'a și hotărât să se scape de prunc. Ca să-i facă sfârșitul cu mâinele ei proprii, tot nu s'a putut decide. S'a sfătuit atunci cu vrăjitorul și acesta a construit o lădiță, pe care a uns-o cu smoală pe dinăuntru; în ea a așezat copilul, și, după ce a închis-o bine,

ca să nu străbătă apa în ea, i-a dat drumul pe apa Iordanului, după ce mai întâi a legat de gâtul pruncului o bucată de pergament pe care era scris: *mă chiamă Iuda*.

Ajutat de întinericul nopții, vrăjitorul aruncă lădița în râul Iordanului, fără ca să fie observat de cineva.

După câteva clipe, lădița cu micul Iuda sălta ușor pe valurile apei, dispărând din ochii vrăjitorului.

Valurile, după ce au purtat în sbuciumul lor, multă vreme, lădița, au abătut-o aproape de hotarele regatului vecin cu pământul Iudumeii. Și s'a întâmplat că regele acelei țări, cu numele Teophilos, șezând pe țărmul mării, pe o stâncă, înconjurat de o mulțime de curteni, privea la vasele care treceau pe dinaintea-i venind din Alexandria și Ioppe. Regele, uitându-se în depărtare pe nemărginita întindere a mării, zări un mic obiect plutind deasupra apei. Atât regele cât și curtenii credeau că acel obiect nu poate fi altceva decât vreo ladă cu armuri aruncată de pe un vas naufragiat. Se aruncară numai decât sorții. Soarta a favorizat pe rege, care, îndată, porunci unor vâslași să întâmpine obiectul ce se apropia tot mai mult. Obiectul, pentru care curtenii și regele aruncară sorți, era tocmai lădița aruncată de vrăjitor în Iordan.

Bucuria regelui fu de nedescris; el luă cele mai severe măsuri ca pruncului să i se dea, la curte, o creștere deosebită. Numele îi rămase tot Iuda, după notița găsită la gât.

În curând, copilul fu introdus în arta scrisului, a cititului, mai ales că avea o minte ageră și înfățișarea lui simpatică îl făcu să placă tuturor și să înainteze repede în slujbe, ajungând sfelnic al regelui. Dar, deși avea o înfățișare plăcută, totuși de multe ori isbucneau din el patimile și înclinările păcătoase pe care le proorociseră stelele.

Iuda, într'o zi, s'a certat cu unicul fiu al regelui, și, furios, i-a răpus vieaja cu pumnalul. După crima săvârșită cu atâta cruzime, fu silit să fugă dela curte. A îmbrăcat haina de cerșetor și așa a fugit din țara în care i s'a dat o creștere frumoasă și în care ajunsese la cele mai mari slujbe.

După o vreme de pribegie, umblând îmbrăcat în sdrențe și cerșind pe la porțile oamenilor, ajunsese în orașul Ioppe, unde a intrat în slujba unei familii nobile. Prin natura-i linguiștoare și manierele rafinate, el ajunsese să fie prețuit și plăcut de toți, dar mai ales stăpâna casei îl distingea cu încrederea sa.

Într'o zi, stăpâna, ieșind la plimbare, a luat cu sine și pe Iuda. Au trecut pe lângă o frumoasă grădină, ai căreia pomi erau

încărcați cu piersici. Stăpânei îi veni poftă să mănânce din piersici și trimite — cu bani — pe Iuda, ca să cumpere câteva fructe dela stăpânul grădinii. Destinul are însă multe întorsături.

Grădina era proprietatea unui anume Simeon, care nu era altul decât tatăl lui Iuda. Despre raportul între tată și fiu însă niciunul nu a știut. Lăcomia și setea de bani îl luară pe Iuda iar în stăpânire și socoli în mintea sa că mai bine ar fi să fure din piersici, iar banii să-i țină pentru sine. S'a urcat într'un pom și a început a culege cu grabă și lăcomie, din poamele roșii și coapte, umplându-și turbanul și sânul. La scoborit, stăpânul grădinii, Simeon, l-a observat și punând mâna pe dânsul începu să-l mustre, amenințându-l că-l va da pe mâna diregătorului.

Iuda, cu natura-i pornită spre răsbunare, smunci pumnalul și, plin de o furie sălbatică, îl implântă drept în inima tatălui său, înfăptuind al doilea omor. Vagabondând zi și noapte, gol, desculț, cu păru-i sburlit, flămând, ajunge în cetatea Iudumeii în care a petrecut patru ani de zile. Ce s'a mai întâmplat cu el și prin câte a mai trecut în această vreme, puține date se mai pot vedea în manuscris, din cauza dintelui vremii, care a făcut, ca o parte din scrisul de pe pergament să fie șters; dar se vede că Iuda a pribegit mult, până când a juns într'un loc părăsit, din mijlocul căruia un copac uriaș își înlinda vârful locmai spre bolta cerească. S'a așezat la umbra acestui arbore și gândindu-se la soarta lui tristă, căzu într'un somn greu și adormi. În vis i se părea că din înălțimi, din văzduh, grația o voce, zicându-i :

— „Scoală-te, tu om păcătos, născut din blestem, du-te la Iordan și acolo vei auzi ceva ce-ți va fi spre folosul tău“. Locul acela părăsit și pustiu nu era departe de orașul Ioppe. Iuda s'a deșteptat și s'a dus la Iordan. Din întâmplare a nimerit locmai în grădina vrăjitorului, care-l slobozise cu lădița pe apă. Acesta, după semnele care și acum se vedeau pe piept, l-a cunoscut și l-a sfătuit să meargă în Ierusalim, la acel mare vindecător și mântuitor, la Iisus, și să ceară iertare pentru păcatele sale.

Iuda, după ce primi câțiva bani dela vrăjitor, și-a luat rămas bun, a trecut apa Iordanului și, după o scurtă pribegie, a ajuns într'un orașel, Jichai, unde întâlnește trei învățăcei de ai lui Iisus, dintre care era unul cu numele Petru.

„— Bine ești primit, prietene — zice Petru — vorbește, pe cine cauți ?“.

— „Pe Mântuitorul, fiul lui Iosif, cu numele Iisus“, zice Iuda

— „Acum e la fântâna lui Iacob, îi zice Petru, dar peste puțină vreme te vom duce la El.“

Isus —spune mai departe povestirea— a ținut la sine pe Iuda, după ce-l binecuvântă și îl desleagă de păcate, știind bine că e născut din blestem și că mai târziu îl va vinde pentru treizeci de arginți. Dar nu numai atât, l-a făcut chiar ucenic al Lui, ca să se plinească cuvântul Scripturii.

Textele evanghelice ne vorbesc apoi despre vieaja de mai târziu a lui Iuda.

(După Bogomiile din anul 1716 ale Strajnicului din Blandiana (Alba).

Fr. Ernest Ionescu

M U N Ț I I

Cu munții mei rămas-am bun tovarăș ;
Când creștetul li-l sguđuie furtuna
Eu rîd, căci știu că azi, ca întotdeauna,
Biruitori vor fi bătrânii iarăș.

Cu fruntea'n veci spre soare înălțată,
Giganți și calmi ca toți stăpînitorii,
Privesc de sus cum se slărămă norii
De coapsa lor în piatră ferecată.

Ca un copil alerg spre dâșii iară ;
Și, deși-s mic, când trupul li-i puternic,
Descătușat de orice gând netrebnic,
Parcă-s stăpîn pe lumi fără hotară.

Mihai Nichita

Legia învățământului primar.

Iarăși se schimbă legile învățământului! Se întâmplă cu ele un fenomen curios, pe care-l poate observa oricine: se schimbă din ce în ce mai des.

— „Din cauză că programele trebuiesc adaptate la realități nouă — spun unii.

— „O fi și asta, spun eu, dar trebuie să fie și o cauză mai serioasă, mai profundă. Și ca mine spun, cred, mulți din umilii ostenitori pe ogorul școlii. Aceștia toți observă cu amărăciune sau ironie, după temperament, că între litera legii și realitate a existat o adevărată prăpastie.

Pentru că întotdeauna reformatorii au lucrat aprioric. Și-au fixat un ideal, și-au formulat mijloacele pentru atingerea lui, fără să se preocupe prea mult, dacă realitățile vor putea fi modificate cu mijloacele propuse. Mai scurt, s'au ignorat realitățile sau au fost cercetate în mod superficial.

De data aceasta se pare că s'a pășit pe drumul cel bun, căci la noua meremetisire a legii, mai sunt întrebați și cei care sunt zdrobiți în fiecare zi între ciocanul legii și nicovala realităților.

Învățătorii au fost convocați și pe centre, spre a discuta noul proiect. Date fiind împrejurările actuale, sunt sigur că numărul participanților la aceste desbateri nu poate fi prea mare.

De aceea, pentruca această consultare să nu se reducă la o simplă parodie, ci să reprezinte în mod real părerile învățătorilor, sunt de părere ca toate propunerile făcute în adunările învățătoresți să fie trimise imediat, de către inspectoratele școlare, tuturor școlilor din județ, cu ordinul ca învățătorii fiecărei școli să semneze în dreptul fiecărei propuneri pe care o admit, lăsându-li-se latitudinea de a face și ei propuneri. Redactate cât mai clar și mai concis, bine înțelese.

Făcându-se apoi centralizarea pe județe, inspectorate regionale etc., se poate avea o consultare reală. Pentru cei grăbiți s'ar părea că această procedură e prea greoaie, dar nu este deloc așa.

Cere puțină muncă în plus, dar atunci când e vorba de făcut ceva temeinic, munca serioasă e prima condiție.

Punând punct acestor considerațiuni generale, trec la propunerea modificărilor pe care le cred necesare.

Pentru o sistematizare a acestor propuneri, mă voi folosi de legea din Mai, 1939. Se înțelege de la sine că părțile din această lege, neatinse de propunerile mele, le consider bune.

Incep cu capitolul II. Tratează despre :

„Diferite categorii de școli“ :

- a) Căminele de copii.
- b) Grădinile de copii.
- c) Școlile primare.

Propun :

1. Căminele de copii să devină cât mai curând o realitate, și nu numai în centrele industriale ci și la sate. Aici se simte lipsa lor mai mult vara în toiuł muncilor agricole, când copiii de alăptat și alții, de câte 2-3 ani, sunt lăsați ziua întreagă în seama altui copil de 4-5 ani, sau a vreunui bătrân neputincios. Dacă nu se întâmplă întotdeauna ca ochii copilului de alăptat să fie scoși de găini, iar nasul și urechile să-i fie mâncate de porci, se întâmplă totuși, în marea majoritate a cazurilor, ca acești nenorociți, părăsiți în voia soartei, să se îmbolnăvească de diferite boli, care, ori îi seceră de timpuriu, ori, ceea ce-i mai rău, îi nenorocesc pentru toată viața.

De aceea, căminul de copii se impune ca o imperioasă necesitate social-națională. El va avea sub supravegherea și îngrijirea lui copii mici, ai căror părinți sunt plecați la muncă, și va fi în același timp și un focar de unde să radieze cunoștințele de puericultură.

2. Grădinile de copii actuale să fie transformate în cămine de copii, și la țară să funcționeze vara. Obligator, nu facultativ ca până acum.

3. Școala primară să aibă 5 clase organizate într'un singur ciclu, ciclul superior desființându-se.

Rog pe cititori să nu judece această propunere prin prisma unor idei preconceptuate, ci prin aceea a celei mai dășăvârșite sincerități.

Numai având curajul să privim adevărul în față, putem lecui răul, oricare ar fi el.

Dacă vom cerceta în mod obiectiv și cu deplină sinceritate rezultatele cursului supraprimar, vom constata că, în zdrobitoarea lor majoritate, aceste rezultate sunt de-a-dreptul ja'nice.

Mai mult încă : cursul supraprimar, silind pe învățător să predea la două și chiar la câte trei clase deodată, a făcut să scadă și nivelul cursului elementar.

Care sunt cauzele acestor rezultate? Sunt multe, dar iată câteva din cele mai principale: a) frecvența foarte slabă; b) lipsa de localuri, ateliere, terenuri de cultură etc.

Să le cercetăm pe fiecare în parte.

De ce este așa de slabă frecvența cursului superior? Pentru că săteanul nu s'a convins încă de foloasele acestui curs — se spune.

E adevărat. Săteanul nu s'a putut convinge de foloasele acestui curs, pentru că nu a văzut nimic nou în el, ci numai o prelungire a cursului elementar.

În intenția legiuitorului din 1924, cursul suprăprimar trebuia să aibă o coloratură practică accentuată, laboratoare, etc.

Din nefericire nu s'a isbutit încă a i se impregna această coloratură. În tot județul Neamț nu există decât două ateliere pentru fete și vreo trei pentru băieți, și Dumnezeu știe cum funcționează și acestea. În ceea ce privește grădinile de experiență și terenurile de cultură, lucrurile nu stau mai bine. Dacă de bine de rău, orice școală e împroprietărită cu o oarecare suprafață de pământ, apoi, în majoritatea cazurilor, acesta este la o foarte mare depărtare de școală și de multe ori împropriu pentru cultură.

Așa stând lucrurile, este clar că tot cursul superior se reduce la o memorare de noțiuni, mai mult sau mai puțin înțelese, care nu-l pot convinge pe țaran de folosul acestui curs.

Dar cauza cea mai puternică totuși nu aceasta este, ci alta.

Săteanul nu-și trimite copilul la cursul superior, nu pentru că nu vrea, ci pentru că nu poate.

Și nu poate, pentru că în mod obișnuit are în același timp în școală câte 2-3 copii și nu sunt rare cazurile când are și câte 4-5. Tuturor acestora, în afară de hrană, le trebuie haine și cărți, fapt care îngreuiază în așa măsură bugetul firav al țaranului, încât îl pune în imposibilitate să satisfacă în întregime legea obligativității. Și atunci o satisface cum poate. Ține acasă copiii dela cursul superior și trimite la școală pe cei dela cursul elementar. Copiii cei mai mărișori îi sunt apoi de ajutor la muncile câmpului. De când se începe aratul de primăvară și până când cade zăpada, acești copii își au un rol destul de important în economia gospodăriei țărănești și smulgerea lor de acolo nu se poate face decât producând greutatea destul de mari acestei gospodării, și așa destul de încovoiată de nevoi.

b) Lipsa localurilor de școală, a atelierelor și a terenurilor

de cultură, pe care o denunțăm ca a doua importanță a slabelor rezultate obținute de cursul supraprimar, se datorește Statului. Statul a căutat să se pună în postura comodă, dar imposibilă, a celui ce vrea să facă jumări fără să strice ouă. A creat cursul supraprimar, dar nu i-a pus la dispoziție și posibilitățile de înfăptuire. A lăsat întreținerea școlilor pe seama comunelor, care au conștiința foarte împăcată dacă pot să asigure curățenia și încălzirea școlii. Despre ateliere, laboratoare, inventar agricol... nici pomeneală. Prin urmare e un act de moralitate, ca atunci când nu vrei sau nu poți să faci din cursul superior ceea ce trebuie să fie, să nu-l înființezi. Dorim ca actuala conducere a Ministerului Culturii Naționale să chibzuiască bine. Dacă va crede că are posibilități, ca într'un timp cât mai scurt să poată ridica localuri de școală suficiente, cu ateliere, laboratoare, terenuri de cultură, inventar agricol, etc. să mențină cursul supraprimar. Dacă nu, să-l desființeze fără șovăire, să scoată odată școala primară din atmosfera de haos și nebulositate în care plutește de ani încoace. Dar n'ajunge numai atât. Pentruca și cursul supraprimar să poată funcționa cum trebuie, pe lângă condițiunile de mai sus, trebuie să se asigure complectă gratuitate a acestui învățământ. I-ajunge țăranului pierderea pe care o suportă prin luarea copilului dela muncă. Să nu-l mai împovărăm și cu procurarea cărților, a rechizitelor etc., care, culmea ironiei, tocmai la cursul supraprimar sunt nemonopolizate. Dar în ipoteza desființării cursului supraprimar, ce se va întâmpla cu învățătorii care, desigur, vor întrece numărul necesar cursului primar de 5 clase? În această ipoteză propun ca un număr de învățătoare, egal cu surplusul de învățători, să treacă la Căminele de copii; vor îndeplini acolo un rol mult mai important decât cel dela cursul supraprimar, căci mai mult valorează pentru societate un individ cu mai puține cunoștințe, dar sănătos și capabil pentru muncă, decât unul slab și bolnăvicios, chiar dacă ar ști ceva mai mult. Nu pot încheia acest capitol fără să mai repet — și voi repeta mereu până mă vor auzi toți, — că decât școală cu șapte clase în starea haotică de astăzi, mai bine o școală cu cinci clase, bine organizată și bine frecventată. Să ne amintim de sfatul strămoșilor: *Non multa sed multum*.

CAP. III. *Materialul didactic și instituțiile anexe ale școlii primare.* Art. 35 spune că „Manualele școlilor primare sunt monopol de Stat”. În realitate sunt numai cele de curs elementar. Dacă cursul supraprimar se va menține, propun ca rechiz-

zitele și cărțile pentru acest curs să fie complect gratuite, pentru motivul arătat la cap. II.

Același articol prevede gratuitatea pentru copiii săraci. În realitate niciodată nu s'au dat cărți suficiente, ca să fie satisfăcuți copiii săraci; iar, pe de altă parte, cele care se dau se dau târziu, după ce au trecut câteva luni dela încerea școlii.

În legea nouă să se prevadă împărțirea de cărți gratuite tuturor copiilor săraci și modalitățile ca aceste cărți să ajungă în mâna copiilor la începerea cursurilor.

Art. 37 vorbește despre cantine. Din nenorocire, cu excepția comunelor bogate, ceea ce s'a realizat în această latură e o adevărată parodie. Cer ca legea nouă să prevadă fonduri suficiente, pentru ca această admirabilă instituție să devie o realitate. Să nu fie lăsată numai la mila publică, deoarece, în cele mai multe sate, nu sunt prea mulți acei care pot să facă acte mai însemnate de caritate. Pe lângă alte mijloace, pe care legiuitorul va trebui să le găsească, eu propun ca sumele cunvenite din arenda locului școlar să fie destinate exclusiv cantinei.

Art. 38 prevede înființarea unei farmacii școlare. Ideea e bună, desigur, dar cred că mult mai nimerit ar fi ca această farmacie să cadă în grija medicului de circumscripție. S'o organizeze el, căci el este în legătură cu casele de medicamente, el primește mostre gratuite, el cunoaște medicamentele și el știe de unde să le procure. Prin urmare, legea nouă să prevadă ca farmaciile școlare să fie înființate și alimentate de medici, învățătorului revenindu-i sarcina de a le împărți bolnavilor după instrucțiunile doctorului.

Art. 40 vorbește despre ateliere și spune că: „Statul, Județul și Comuna sunt datoare să procure materialul și uneltele necesare“. Și localul, adăug eu. Și toate acestea să fie realități, nu numai literă moartă, dacă se intenționează a se menține cursul supraprimar.

Art. 41 vorbește despre grădina școlară și lotul de experiență. Trebuie remarcat că experiențe pe suprafețe mai mari nu se pot face cu copii. Să ne mulțumim cu grădina școlară și să fim foarte satisfăcuți dacă la fiecare școală se va afla câte o grădină de legume bine îngrijită cu ajutorul copiilor.

Art. 42-46 vorbesc despre cooperativa școlară. Ca și cantina, e o instituție admirabilă, dar în realitate, în cele mai multe cazuri, se reduce la un dulap cu câteva penițe și caiete pe care le vinde un învățător, de obicei directorul.

Cooperativa va trebui să facă în adevăr educația cooperatistă a Românului de mâine, educație care lipsește atât de mult Românului de azi.

De aceea cer ca legea să-i dea toată importanța și să prevadă toate mijloacele pentru îndeplinirea scopului urmărit. Pentru aceasta propun să se prevadă, chiar în orar, două ore anume pentru educația cooperatistă; aceasta să fie sâmbăta și în orele destinate să se explice copiilor mersul zi de zi al cooperativei și toate operațiunile făcute.

CAP. IV. *Inflințarea și întreținerea școlilor primare.* Art. 57 spune: „Construirea școlilor primare și a locuințelor pentru director cade în sarcina comunelor, iar fondurile date în acest scop se administrează de către comitetele școlare sau comitete speciale de construcție.

Intrucât majoritatea comunelor nu pot niciodată să ridice un local de școală din propriile lor puteri, iar comitetele școlare, la sate în special, fiind o simplă formalitate — care de multe ori încurcă în loc să ajute — propun ca legea nouă să prevadă, ca pe viitor, construirea școalelor să cadă în sarcina statului și a județului, efectuându-se prin serviciile tehnice județene.

Art. 58 spune că închirierea localurilor pentru școală se face numai cu avizul medicului. E o măsură admirabilă, dar să se se respecte în litera ei adevărată.

Eu am funcționat trei ani de zile într-o cocloabă, despre care medicul, în raportul său, spunea că funcționarea școlii într-un astfel de local e un adevărat atentat împotriva copiilor și a învățătorului. Și câți alți — zeci și sute de colegi — vor fi în asemenea situație!

De aceea cer ca legea să fie foarte drastică în această privință și să prevadă ca, atunci când într-o localitate nu se găsește local propriu și nici nu se poate închiria unul corespunzător, să nu se înființeze școală, sau posturi noi, dacă e vorba de unul sau mai multe posturi care n'au local.

Art. 59 vorbește de comitetele școlare, care niciodată n'au corespuns scopului pentru care au fost create. De aceea propun ca aceste comitete să fie înlocuite prin consiliile școlare compuse din toți învățătorii școlii. Numai așa, sumele destul de sărace alocate întreținerii școlii pot ajunge întotdeauna la adevărata lor destinație. La comitetele școlare, când directorul nu-i conștiincios, face ce vrea cu aceste fonduri, căci prea puțin se pricepe țaranul la scripte și socoteli. Dar partea mai tragică o alcătuiesc fondurile prevăzute de comuni pentru întreținerea școalelor, care deabia ajung pentru curățenie și încălzit, dacă ajung și pentru aceasta! În comunele bogate, si-

tuția se schimbă. De aceea propun ca în legea nouă să se prevadă: ca fondurile alocate de comuni pentru întreținerea școlii să se centralizeze la județ, la serviciul tehnic sau la un comitet școlar județean. Acesta să le împartă apoi școlilor — proporțional cu nevoile: mărimea localului, mărimea sălilor de clase, necesitatea reparațiilor diferite, etc. În cazul când fondurile comunilor astfel repartizate nu ajung să satisfacă nevoile tuturor școlilor, județul să dea din bugetul său sumele ce mai trebuiesc. Să se prevadă însă ca toate operațiile acestea să se facă la timp, ca să nu găsească iarna școlile fără lemne, sau la deschiderea cursurilor, școlile să nu fie încă reparate și necurățite.

CAP. VI. *Școli spectale*. Acest capitol caută să îndeplinească cât-de-cât cerințele pedagogiei moderne, care cere ca școala să țină seama de individualitatea copilului. De aceea prevede înființarea de: a) școli pentru copiii cu inteligență deosebită, b) școli de experimentare, c) școli pentru subnormali și școli pentru anormali. Cer ca, în drumul acesta de adaptare a școlii la individualitatea copilului, să se facă un pas mai departe. Acest pas se poate face fără nicio cheltuială și foarte ușor. Să se prevadă ca acolo unde, din cauza numărului prea mare al copiilor, clasele trebuiesc împărțite în două, această împărțire să se facă după puterile intelectuale ale copiilor. Într'o clasă să fie copiii cei mai buni, iar în cealaltă, cei mai slabi. Ca să nu se creeze nemulțumiri între învățători, predarea la aceste clase să se facă prin rotație, iar organele de control să țină seama la inspecție de clasa la care predă învățătorul. În felul acesta se îndreaptă un neajuns, care n'a putut scăpa — îmi închipui — niciunui învățător. Dacă în lecții insiști mai mult ca să le înțeleagă și cei mai slabi, cei buni se plictisesc și devin increzuți, crezând că ei pot să înțeleagă imediat orice. Aceasta îi face să se desobișnuiască de muncă și să disprețuiască pe cei mai slabi. Dacă faci lecțiile pentru nivelul celor mai buni, cei slabi rămân în urmă, nu înțeleg și se descurajează. De aceea, acolo unde se poate, e păcat să nu se constituie clase cât mai omogene posibil.

CAP. VII. *Conducerea școlii primare*. Art. 84 spune că directorii se numesc dintre învățătorii cei mai merituoși, ținându-se seamă de grad. Propun ca și acest articol să fie modificat astfel: „Directorii se numesc dintre învățătorii cei mai merituoși, indiferent de grad.

Art. 88 prevede că: directorul va ține în fiecare săptă-

mână consfătuire cu toți învățătorii școlii asupra mersului școlii și că, sub conducerea sa, învățătorii vor întocmi fișa psihologică și sanitară a elevilor. Nu mai discut utilitatea sau inutilitatea fișei pedagogice a elevului, dar pot să constat că nu se întocmește aproape nicăiri, iar unde se întocmește acolo se face la întâmplare, după pricepere. Pentru a studia individualitatea școlarului trebuie timp. Ori bietul învățător, hărțuit de două sau trei clase, nu știe cum să se descurce ca să predea cât-de-cât materia cerută de program. De aceea cer ca în programa viitoare să se prevadă cel puțin o oră pe săptămână pentru studii pedologice. Propun ca sâmbăta să se prevadă o oră pentru studii pedologice, una pentru educația morală și a doua pentru educația cooperatistă.

CAP. VIII. *Controlul școlilor.* Art. 98 vorbește despre organele de control și recrutarea lor. Recrutarea se face pe bază de examen. Să rămână și în noua lege același criteriu de numire al organelor de control, dar cer ca la examen să fie admiși și învățătorii de gr. II, nu numai acei de gr. I. Dacă se primesc la examen numai acei de gr. I, sunt favorizați prin aceasta acei care au făcut școala de aplicație în desavantajul celor care au muncit din greu la țară. Dacă cel ce a făcut școala de aplicație are o pregătire superioară celui care a rămas la țară, aceasta rămâne să o dovedească examenul. Mai propun ca și cei de gr. II, reușiți la examenul de inspectori sau subinspectori, să fie înaintați la gr. I. Printre însărcinările organelor de control este și aceea de a face anchete. Din nenorocire, aceste anchete sunt provocate tot de învățători, care — cu ușurință condamabilă — reclamă pe colegii lor și cer anchete. Aceste anchete totuși trebuie să se facă, căci nefăcându-se înveninează și mai mult raporturile dintre colegi. Dar pentru a mai potoli zelul reclamagiu, sunt de părere ca în lege să se prevadă, pentru acela care cere o anchetă împotriva unui coleg al său, obligația să plătească spesele de transport ale organului anchetator. În cazul când reclama este întemeiată, aceste spese vor fi plătite de vinovat. O măsură analoagă de fapt s'a și luat în urmă de Președinția Consiliului de Miniștri.

CAP. IX. *Obligațiivitatea școlară.* Acesta e capitolul cel mai dureros al școlii primare și deci cel mai important. Din păcate, întreaga lui construcție pleacă dela premisa falsă că lipsa dela școală a copilului se datorește numai relei voințe a părinților. Am arătat la cap. II care sunt adevăratele cauze și dovada că este așa e faptul — ușor de constatat — că cursul

elementar are o frecvență mai bună decât cursul suprăprimar. Pentru realizarea unei mai bune frecvențe să se aplice sugestiile dela cap. II. Amenzile să se aplice numai în cazul când se va constata că numai rea voință e cauza pentru care copilul nu vine la școală. Pe de altă parte, debiliții mintali, întârziatții, subnormalii, să nu fie supuși obligativității, decât în cazul când se află în localitate școli speciale.

CAP. X. *Condițiunile de numire, transferările și detașările; pensionarea învățătorilor.* Art. 150 și 162 se ocupă cu condițiunile de admitere la gr. II și gr. I, și spune că la gr. II sunt admiși învățătorii definitivi după trei ani de funcționare la catedră, iar la gr. I, învățătorii de gr. II care au cinci ani de funcționare efectivă.

Propun ca acelora care au avut concediu de boală să nu li se aplice această dispozițiune, ci să fie admiși la examen după o vechime de trei ani, respectiv cinci. Este boala însăși destulă amărăciune pentru sufletul unui om. De ce să-i umpli paharul, punându-i piedici și în carieră?

Mai propun ca termenul de înaintare la gr. I să fie 4 ani, nu 5 ca până acum.

CAP. XIII. *Drepturile și datoriile învățătorilor.* Art. 194-199 din acest cap. vorbesc despre concedii. Propun ca bolnavilor de tuberculoză să li se poată acorda concedii până la 6 ani: 3 ani cu salariul întreg, iar 3 ani cu jumătate, așa cum prevede legea sanitară. E absolut necesar acest lucru, întrucât la această boală, pentru a fi biruită, e nevoie de un timp mai îndelungat de îngrijire scrupuloasă. Ori acest lucru nu se poate realiza numai cu 2 ani de concediu, din care unul cu jumătate salariu, așa cum prevede legea actuală.

CAP. XIV. *Salarizarea.* Acest capitol a fost întotdeauna — și este și în prezent — nodul gordian al lumii învățătoarești. N'a fost și nu este o categorie de funcționari plătită mai prost decât învățătorii. Când un învățător de gr. II cu 2 gradații — ca să iau un exemplu la întâmplare, — după 14 ani de funcționare primește numai 4932 lei, își dă ori cine seama că problema salarizării învățătorilor nu s'a rezolvat încă, deși am avut două sporiri de salarii în curs de un an. Legiuitorul trebuie să rezolve și această problemă, dacă vrea ca în adevăr reforma pe care o plănuește să fie durabilă și folositoare obștei românești. Orice reformă, ori cât de bună, nu valorează nimic dacă cei chemați să o aplice nu pun suflet și tragere de inimă în opera lor. Învățătorul nu este dintre aceștia. El a pus

tot sufletul lui în tot ce a întreprins: școală, căminuri culturale, cooperatie, premilitarie, etc. Dar totul are o margine. Să se gândească legiuitorul că și învățătorul e om și că nu poate duce la nesfârșit vieața câinească pe care a dus-o. Am căutat ca la rezolvarea problemei învățământului să dau date reale, având ferma convingere că numai pe stânca realității se poate clădi durabil. Ceea ce se clădește pe nisipul fanteziei „se năruie cu huet mare“.

Dacă forurile îndreptățite vor ține seamă de ele, vom avea — în sfârșit — o lege adevărată și vie.

Mihai David-Ghindăoani

RUSTICA

— Lină, tu, unde privești ?	— Eu ! De ce nu-ți vine-a crede ?
— Eu nu știu !	— De !
— Ici 'n luncă ce pândești	— Vino, nimeni nu te vede...
'șa târziu ?	— Hm !
— Lină, tu, poate iubești !	Fără a mai spune : nu,
— Poate ! Și ?	Drumul ea, la el, trecu :
— Lină, tu, șireafă ești...	— Nu mi te măhni, Ioane,
— De, oi u fi !	Ursifoarele-s cu toane !
— Vino, spune-mi ce mai este...	— Și acuma de ce pleci ?
— Nu !	— „Bine !
— Vino ca să-ți spun o veste...	— Și pe-aici n'o să mai treci ?
— Tu ?	— Poate, pe la tine !

George Căndrea

Pestalozzi și cultura poporului.

Pentru Pestalozzi, problema culturii poporului se reduce, în cele din urmă, la aceea a educației. Este greu de determinat dacă Pestalozzi a pornit dela problemele de cultură ale poporului pentru a ajunge la cele de educație infantilă. Este sigur, însă, că aceste două probleme l-au interesat deopotrivă.

Gândirea pedagogică a lui Pestalozzi consideră educația drept mijlocul cel mai puternic și sigur pentru ridicarea culturală a poporului. Cum ajunge el la aceasta? Răspunsul ne obligă să cercetăm sumar unele din momentele de seamă ale activității sale. Pestalozzi a iubit poporul cu căldură și s'a străduit cu multă sinceritate pentru îmbunătățirea condițiilor vieții lui.

Indemnat de această dorință, renunță la două profesii rentabile: de preot și avocat, pentru a se face învățător. Părăsește orașul pentru a se stabili la țară, unde, trăind la un loc cu țăranii, muncind cu ei laolaltă, avea să-i cunoască mai bine și să poată influența asupra lor, trezind în înșii aspirații pentru o viață superioară.

Astfel ajunge Pestalozzi să se stabilească pe moșioara dela Neuhoof (1776). Aici își începe el activitatea cultural-pedagogică.

Primul lucru, pe care-l întreprinde el aici, este de a se informa asupra stării materiale și morale a țătenilor din jur. Rezultatul este descurajant; țătenii se sbat în mizerie materială și morală. Dar Pestalozzi nu pierde curajul, ci pornește la lucru. Adună copiii săraci, orfani și vagabonzi în jurul familiei sale, pentru a le cultiva mintea, inima și voința; cu sfatul și exemplul încearcă să influențeze pe adulți.

Copleșit de nevoi materiale, de lipsuri, după 2-3 ani este constrâns să renunțe la școală. Dar problemele de cultură și educație îl stăpânesc însă, îi rămâne deschisă calea activității teoretice. Prin mijlocirea ei caută să influențeze poporul și clasele culte. Vreo 20 de ani întrebuițează singurul drum deschis: scrisul. Din acest timp datează scrierile sale: *Orele de seară ale unui sihastru; Leonard și Gertruda; Cercetări asupra mersului naturii în evoluția neamului omenesc.*

În operele de mai sus se cristalizează concepția lui Pestalozzi asupra culturii poporului.

La 1798, activitatea teoretică-pedagogică face loc activității practice. La Stanz, la Burgdorf și Yverdon, Pestalozzi face educație. Cu probleme de cultură populară se ocupă incidental și fragmentar. Pentru a cunoaște concepția lui Pestalozzi asupra culturii poporului, trebuie să ne adresăm scrierilor sale dintre 1780—1798. Care este această concepție?

Ea este scoasă din înțuirea faptelor concrete. Trăind în mijlocul sătenilor la Neuhof, Pestalozzi constată că aceștia zac în mizerie morală și materială. Cauzele mizeriei sunt:

1. Nesocotirea drepturilor populației rurale de către clasele superioare și avute.

2. Lipsa de cultură intelectuală, morală și religioasă.

3. Absența indemnurilor spre cultură (sătenii nu văd utilitatea școlii; școala, biserica și clasele superioare sunt coalizate pentru a feri pe sătean de contactul cu cultura).

După ce a descoperit cauzele stării de mizerie populară, Pestalozzi își pune chestiunea aflării mijloacelor de îndreptare, pe care le descopere plecând de la o concepție nouă asupra valorii și misiunii omului în lume. Omul trebuie privit ca scop în sine și nu mijloc pentru realizarea altor scopuri. (Kant).

Ceea ce înseamnă că omul are dreptul la viață proprie, în care să-și poată satisface trebuințele sufletești și materiale. Este un drept sfânt al omului de care nu poate fi lipsit. O societate bine organizată trebuie să garanteze îndeplinirea acestui drept natural, primordial. Care sunt mijloacele pentru asigurarea acestui drept?

1. Pestalozzi consideră îmbunătățirea stării materiale ca unul dintre mijloace, fără să fie și cel mai important. Omul are drept la hrană, la casă, îmbrăcăminte etc. Injustiția socială pervertește deopotrivă și pe asuprit și pe asupritor, depărtându-i de umanitate.

Pestalozzi recunoaște dreptul de proprietate, dar stabilește obligația proprietarilor de a se îngriji de satisfacerea trebuințelor materiale elementare ale celor care, neavând teren, sunt legați de proprietățile celor avuți. Statul trebuie să vegheze ca atât proprietatea, cât și dreptul la viață completă a celor care depind de ea, să fie respectate. *Nerespectarea dreptului la viață este urmată de revoluția sau amorțeala simțului umanității la cei nedreptățiți, două situații deopotrivă de reprobabile.*

Organizarea socială va trebui să asigure fiecărui individ

dreptul la muncă și o bună retribuție a ei, din care să-și poată procura cele necesare menținerii vieții pentru el și familia sa. Se desprinde limpede, din cele de mai sus, că Pestalozzi nu dorește să facă din Stat instituție de asistență socială.

2. Îmbunătățirea stării materiale a claselor de jos nu este posibilă fără *răspândirea moralității și religiozității* în clasele conducătoare. Intradevăr, clasele avute stăpânite de moralitate și religiozitate vor fi mai puțin conduse a-și însuși drepturile în paguba celor de jos, cărora le-ar rămâne numai îndeplinirea numeroaselor datorii; egoismul celor bogăți va fi mai puțin sălbatic. Peste prăpăstii ce separă aslați pe cei avuți de cei săraci, moralitatea și religiozitatea înlunde numeroase punți de trecere.

Presupunând îndeplinite aceste două condițiuni, răspândirea culturii morale și religioase în clasele superioare și îmbunătățirea stării materiale a poporului de jos, este asigurată ameliorarea stării culturale a acestuia din urmă.

După concepția lui Pestalozzi, aceste condiții nu sunt suficiente. Îmbunătățirea stării materiale a poporului de jos, înlătură *mizeria materială* cel mult; *mizeria morală* rămâne. Iar imoralitatea și lipsa de cultură sunt mai primejdioase decât sărăcia. Bunurile materiale vor fi lipsite de valoare sau chiar păgubitoare, dacă cel care le posedă nu știe să le întrebuințeze cu pricepere pentru realizarea binelui. Săteanul căruia i s'a dat pământ nu va avea niciun folos de pe el, dacă nu va ști să-l cultive; sau țaranul care a avut o recoltă abundentă ca și muncitorul căruia i s'a mărit salariul, stăpâniți de vicii, vor jertfi tot prisosul pentru satisfacerea viciului lor și, vor continua să-și țină familiile în lipsuri și mizerie.

E limpede, prin urmare, că progresul material nu va aduce o îmbunătățire a stării poporului de jos, dacă nu va fi însoțit de o înnobilare a lui prin *cultură*.

3. Al treilea mijloc, pentru înlăturarea mizeriei poporului, este *răspândirea culturii printre cei de jos*.

Omul vine dela natură înzestrat cu forțe: fizice, intelectuale și morale. Prin mijlocirea acestor forțe, dezvoltate prin educație, omul din popor poate folosi, în scop moral, bunurile puse la dispoziție de natură. Poporul de jos renunțând pentru totdeauna la unele drepturi însușite de clasele avute (dreptul la avuție, la conducere etc.) are dreptul să ceară societății dezvoltarea forțelor sufletești prin educație. De aceea, *educația* este un drept sfânt al poporului de jos.

„Datoria Statului nu este de a dăruia poporului bunurile materiale, ci de a-i da posibilitatea intelectuală, morală și materială să-și ajute singur; de a-i da spațiu, forță și imbold să-și îngrijească singur trupul și sufletul său“. 1)

La temelie sistemului de măsuri, menite să contribuie la ridicarea culturală a poporului, Pestalozzi așează educația. Stăpânit de idealul înobilării omului de jos, prin cultură și educație, el se coboară în mijlocul țăranilor și în activitatea lor stăpânește ambele probleme. Când mijloacele materiale nu-i mai permit activitatea practică, Pestalozzi meditează cu seriozitate asupra lor și își dă seama că prin educație poate contribui la ridicarea culturală a poporului.

De îndată ce dependența dintre cele două probleme este limpede, Pestalozzi se ridică cu tot sufletul și întrebuițează toată puterea sa de muncă și pricepere în activitatea practico-educativă.

Concepția lui Pestalozzi, asupra culturalizării poporului, deschide activității educative, pe care învățătorul o pune în sat, perspective din cele mai luminoase.

BIBLIOGRAFIE.

Antonescu G. G. — Pestalozzi și culturalizarea poporului, Buc. 1927.
Antonescu G. G. — Doctrinile fundamentale ale Pedagogiei moderne.

Gh. Popovici

S A T U L

Plânge satul n depărtare,
Plâng femei, bătrâni, copii,
Plânge'n suflet fiecare
Soarta tristelor moșii.

Sufflă vântul peste vale
Povestind durerea lor...
Urlă vișor dârz în cale
Doinind jalea tuturor.

Plânge-așa de trist hotarul
Că-i nedrept înstrăinat
Și nedrept veni calvarul
Deste liniștitul sat.

Noaptea neagră ne aduce —
Suspînând adânc și rar —
Vestea că pe-un deal de cruce
Plânge satul de hotar.

Const. Anghel

1). G. G. Antonescu — Pestalozzi și cultura poporului. București 1927, pag. 69.

Căpitanul erou : Iorgu Dobre.

Pe căpitanul Iorgu Dobre l-am cunoscut în primăvara anului 1939.

Eram concentrat în Reg. 15 Dorobanți, iar el, mutat de la un regiment de grăniceri, tocmai venise să-și ia postul în primire la noua unitate.

Căpitanul Iorgu Dobre

Am stat împreună douăzeci de zile, timp suficient pentru a te apropia și lega trainic de sufletul ales și nobil, cum era acela al căpitanului Iorgu Dobre.

Era militar de carieră și apostol desăvârșit. Iubea cu pasiune pe învățători și adora chemarea lor.

De neuitat vor rămânea acele ședințe educative făcute de el la Compania întâia și a noua. Reușea să desprindă sufletul fiecărui ostaș, să-l scuture de sgură și să i-l pună în palmă, pentru ca singur să se minuneze de strălucirea lui. A învățat inima celor slabi, a pus fier în brațele vlăguite ale muntenilor depe Bistrița, reușind să contribuie cu prisosință la formarea oastel verzi ce avea să-și verse din belșug sângele pentru Cruce, Rege și Conducători.

La 20 Mai, 1939, m'am despărțit cu greu de acest viteaz căpitan de oaste — crescut în izul brazdei dela Războțeni. În luptele dela Odesa, în fața vijeliosului Dalnic, compania mea rânduse doi căpitani: unul, bravul căpitan Olteanu, căzuse împușcat prin mână, iar altul, prins sub obuzele bolșevicilor, se închina rar spre Moldova lui dragă.

La 1 Octombrie, 1941, Compania întâia pleacă să lupte în detașamentul căpitanului Marcu. Prin vaiete și fum, am avut o copilărească bucurie în noaptea de 6 Octombrie, când mi s'a adus vestea: Căpitanul Dobre, din Piatra-Neamț, a venit la comanda companiei.

Înlocuiți a doua noapte depe poziție și întorși la batalionul nostru, l-am regăsit, după un an și jumătate, oferindu-mi, cum m'a văzut, cel mai valoros lucru ce se poate oferi în fața dușmanului: o țigară și o strângere de mână.

În noaptea de 9 spre 10 Octombrie, Regimentul nostru primește ordin să atace, în valuri de batalioane, dreapta Dalnicului.

La unsprezece noaptea, ofițerii companiei întâia, stau la sfat într'o groapă din apropierea cotei 68,4. În mijlocul lor, căpitanul Iorgu Dobre povestește cum Chirchizii și Bașchirii lui Stalin vor trebui aruncați în valurile mării dela Odesa. Câte o țigară oferită cu dărnicie din pachetul său și fiecare pleacă la ploton.

La dousprezece noaptea pleacă înspre poziție. Plotonul meu și al sublocotenentului Pintilie, în prima linie; înaintea noastră, căpitanul Iorgu Dobre.

Întuneric beznă. Oamenii îi aud glasul și se miră. Nu înțeleg, nu pot să înțeleagă. Peste capetele tuturor, departe de tot, acolo unde noi nu puteam zări în noaptea aceea, căpitanul Dobre vedea clar izbânda noastră.

La orele două, primim ordin s'atacă. În această clipă groaznică, căpitanul Iorgu Dobre, între mine și sublocotenentul Pintilie, merge brav în fruntea companiei sale.

Rănit la față, apoi la braț, avea tot dreptul să se lase în

grija sanitarilor. Dar un glas lăuntric îi poruncea să fie până la ultima clipă în fruntea bravilor săi. La două sute de metri de casele din dreapta Dalnicului, lovit în cap și în piept de gloțele bolșevic, se prăbușește peste caporalul Ghiurcă dela Mădei, strigând pentru ultima oară, cuvântul lui drag : „Înainte, băieții mei!”

Suflet nobil și bun : pentru crucea lui Hristos și gloria neamului său, și-a dăruit neprecupețit viața, părăsindu-și pentru totdeauna soția și copilul său drag.

Datorită lui și altori glorioși ca el, neamul întreg se bucură de marea victorie dela Odesa. Acolo, la Iosephstal, unde-și doarme somnul de veci, fie-i țărâna ușoară ; iar noi ne legăm să-i păstrăm veșnică amintirea.

Locot. rez. Zaharia Nicolae

CRUCE ALBĂ

De mormânt, în loc de crini... iarna-și cerne floare albă
Și prin vreascuri aruncate își anină mândra salbă ;

Peste criptă cad alene fulgi șuviță cu șuviță,
De când gerul le împletește cu flori reci de lămâiță ;

Iar pe crucea de mesteacăn, ghiața și-a brodat cununa
Și sub vântul rece-al stepei se înfășură cu luna.

Doarme-acolo în pustiul iernilor îngrozitoare
Un erou din unitatea oștilor biruitoare.

Nicio candelă nu arde, nicio mână nu-l clintește,
Doar luceafărul de noapte până'n zori îl străjuește ;

Iar când brațele de cruce plâng în razele de soare,
Singură la ea se închină țara recunoscătoare.

Didina Căp. Florea

DALNIC, COTA 66.8

Eu trupul ți-am văzut, o, bief soldat!
In ce zi să fi fost, azi nu mai știu.
Drea niulte doar de-afunci s'au infâmplat
Și prea de multe ori eram să fiu
Asemeni ție : un mort neîngropat.

Eu cred că din batalionul doi
Erai... și doară v'am văzut
Spre cota 66,8 cum ați trecut.
Cu sutele v'ați avântat spre popușoi,
Dar, Doamne, locul crunt era bătut!

Părea o răscolire de furtună...
Obuzele plâneau, plesneau, oftau.
Ca demonii ai noștri alergau
Și se târau... cu arma'n mână
Cu zecile, ca îngerii cădeau.

Dar ați înaintat... cu fața'n jos,
Noi așteptam ca rândul să ne vie.
Era acuma câmpu 'ntreg de bătălie
Un vaiet și un plânset dureros.
Răniții erau singuri în câmpie !

A doua zi, spre-același 66,8
Urcam... atuncea te-am văzut
Și m'am cutremurat, soldat necunoscut,
Erai înfins în popușoiul copt,
Dar nu mai trebuia să fii văzut !

Mantaua peste fața ta am tras...
Plotonul trecu 'ncețișor urcând.
„Un mort“ — își spuse fiecare'n gând...
Si te-au uitat... cu fiecare pas
De moarte mulți s'apropiau pe rând.

Mihai Nichita

Conu Panaile Băltărețu. ¹⁾

Conu Panaile Băltărețu deschise ușa incelișor, ca întotdeauna, să nu facă sgomot; să nu slârnească praf; să nu trezească un curent de aer prea tare... Intră în clasă, pășind rar și ușor cu șoșonii „numărul unu“. Căci conu Panaite poartă deosebite numere de șoșoni, deosebite după grosime. Toamna, când prinde a cădea brumele, domnia-sa încalță șoșonii numărul trei; când se'ntărește iarna și fulgule zăpada, pune șoșonii mai groși, numărul doi; iar când gerul se însdrăvenește de pătrunde până în adâncuri, Conu Panaite îmbracă șoșonii cu înfășurare polară, numărul unu: cu postav des, îmblăniți, cu talpă groasă și zimțată de cauciuc. Astfel birute și gerul și crivățul. Echipat cu blana ușoară și caldă de vulpe, cu căciulă neagră de astrahan, cu fularul de lână curată, cu mănușile cafenii, noi și îmblănite, conu Panaite Băltărețu ar putea călători, fără frică de răceală, pe tărâmurile continentului Antartic, pe drumurile pe unde au sgribulit Amundsen și Byrd, făcând o victorioasă concurență elegeanței pinguinilor în frac, depe țărmurile mării lui Ross.

Cum însă d-sa n'a părăsit niciodată târgul în care belfește de peste 30 de ani, toată această îmbrăcămințe polară îi slujește doar să facă drumul de cinci sute de metri de acasă până la liceu și cei câțiva pași din cancelaria liceului până în sălile de clasă. ...Elevii, ridicăți în picioare ca de un resort cu amortizoare de sgomot, îl primesc smirna, oprindu-și răsuflarea. Căci conu Panaite nu îngăduie nici frigul, nici sgomotul. Pe cel dintâi îl birute cu îmbrăcămințea; pe cel de-al doilea cu ascuțitul privirii.

Fiecare elev simte cum i se svârcolește inima în coșul pleptului, bătând coastele. Dacă a-i sta să ațintești urechea, ai prinde svonul sângelui care se'mbulzește între auricule și ventricule. În colo, nicio adiere de răsuflare nu tulbură pe conu

1) Schița de față a fost publicată și în Curentul Literar, din 19 Iulie 1941, unde a apărut cluntită dintr'o eroare de zăț, lipsind-o de înțeles în mare măsură.

Panaite, care trece și tacticos ca un popă vechiu și începe officiera desbrăcatului blăniț de vulpe, a căciulii de astrahan, a șoșonilor numărul unu... Incel, fără pripeală în mișcări, dintre groasele haine biruitoare ale frigului, se ivește un alt om, cu altă ținută: jachetă neagră, pantaloni în dungi cenuși și negre, fără o cută, fără un fir de praf, fără o pată; vestă de culoare deschisă, cravată neagră de rips, guler tare și alb imaculat... Iar ghetetele de piele neagră și subțire ca foița de țigară, parcă atunci au fost scoase din cutia neguțătorului bucureștean, care le-a vândut, totuși, cu mulți ani în urmă...

Abia când s'a terminat ritul desbrăcării, în liniștea clasei se răspândește, ca un șoptit, un fâșâit de coasă, glasul lui conu Panaite:

— „Sedeți!“

Clasa se așează, relezată, tot așa de fără șgomot precum se ridicase. Se aud răsufări grele, ca după o mare abținere a plămânilor. Dar nu durează mult. Căci conu Panaite a urcat pe catedră și a deschis, cu mișcări domoale, scoarțele catalogului...

O întrebare slăruie, mută, în treizeci și cinci de capete:

— „Ce face? Ascultă... ori explică?... ascultă?... explică?“

Mâinile albe ale cuconului Panaite nu se grăbesc. Intorc domol prima foaie, coperta lăuntrică... E la începutul catalogului...

— „Ascultă ori explică?... explică ori...“

Doamne, cine poate ști? E așa de neașteptată tactica! Uneori explică două, trei, zece lecții fără să întrebe pe nimeni; alteori ascultă tocmai când toți cred că nu e nicio primejdie din partea asta.

De aceea, odată cu fiecare oră a lui conu Panaite se debate în fundul creierilor aceeași întrebare mută:

— „Ascultă?... Explică?...“

— „Băiete, absenții“, se aude glasul domol, incolor și rece. Șeful clasei prezintă lista. Căci conu Panaite nu suferă să i-o citească.

Cu aceeași încetineală întoarce foile catalogului, cu vârful peniței și înseamnă absențele, în vreme ce aerul fierbe:

— „Ascultă ori explică!“

Nimeni încă nu poate ști. Toate observațiunile făcute de generații și generații de elevi n'au putut duce încă la rezultatul de a putea găsi un semn, care să arate sigur, cu un minut mai devreme, gândul cuconului Panaite; tot așa cum toate observațiile seismografilor n'au isbutit să prevadă un cutremur al pământului.

Conu Panaite poate să asculte tot așa de bine, după cum poate să și explice: cutremurător, de bucurie sau de spaimă.

Numai moș Perjuță, dascălul de geografie, care apare zâmbind invariabil, anunță cum intră pe ușă:

— „Flăcăi, azi facem vânătoare!“

Asta înseamnă ascultare din bancă; deci, rost de șoptit și de ajutat memoria cu cartea ori caietul bine dosit în spatele camaradului din față..

Alte ori, moș Perjuță anunță tot așa de zâmbitor:

— „Fiecare slugă va da socoteală de talanții săi, băieți!“

Și asta înseamnă că țărăși ascultă. Numai că de data asta, candidații la notă sunt scoși afară, în fața catedrei și așezați la linie. Orice posibilitate de evadare de sub întrebările precise e peste puțină. E o zi de grele încercări..

Tot așa se putea ști dispoziția altor profesori, ca, de pildă, aceea a lui Assarhadon, dascălul de istorie, pândit de un elev din pragul ușii pentru a i se citi „indicațiile barometrale“, încă de pe când se iveau în capătul sălii. Numai ce auzai santinela:

— „Timp variabil!“ — dacă mustățile lui Assarhadon erau amândouă pleoștite în jos, lucru care, tradus conform experiențelor îndelungate, însemna că în ziua aceea profesorul era indispus, plictisit. „Asculta“ fără atenție, notă fără prea multă cântăreală răspunsurile.

Totul mergea la noroc, alărând de o secundă de atenție sau neatenție. Te puteai deci „învârți“ sau „arde“, după cum era destinul acelei clipite de timp.

Alteori, observatorul dela ușă intra în clasă palid, cu figura îngrozită:

— „Erașilor, e topeală; Assarhadon vine „c’o falcă’n cer și-alta’n pământ!“

Se făcea o liniște de biserică. În fugă se înseilau cruci repezi și mici deasupra inimii, iar buzele frământau mul o rugăciune, aceași pentru toți:

— „Doamne, de nu m’ar asculta azi! Doamne ajută-mi!“..

Toată această panică și îndreptare către Dumnezeu se datora faptului că Assarhadon apăruse în capătul sălii cu o musiață în jos și cu alta răsucită nervos în sus, — „c’o falcă’n cer și alta’n pământ“ — ca un smeu din povești.

Dicționarul barometric al clasei indica atunci o „ascultare cu chițibușuri“, adică cu ani, cu nume proprii, cu pomelnicul tuturor domnilor, regilor și împărașilor care domnesc în cursul unui întreg an școlar.. Pe deasupra se adăuga proasta dispoziție

■ profesorului, o privire acră ca agurida și amară ca pelinul, un glas aspru și repezit care puncta invariabil finalul ascultării:

— „Ești un ticălos! Nimic nu înveți... degeaba vii la școală. De ce mai vii la școală dacă nu înveți? Ori mai ai și altă meserie? Școlaru-i „școler“! Mergi!“ Mai ales asta era cu exactitate nedesmințită:

— „Școlaru-i școler! Mergi!“

Elevul mergea la loc, frânt. Nota era și ea tot așa de repezită, nervoasă: trei. Apăsă greu pe umerii „școlerului“ până dădea Dumnezeu, ca, într-o bună zi, meteorologul clasei să vestească radios:

— „Băteji, timp frumos!“ Iar Assarhadon apărea zâmbitor, cu ambele mustăți frumos răsucite în sus, descoperindu-i colțurile cu gropițe ale gurii. Atunci începeau „școlerii“ năvala spre catedră:

— „Domnule profesor, vă rog! Pe mine, domnule profesor“

Vă rog, domnule profesor... am o notă proastă... o...

— „Bine, ieșiți la lecție“.

Era un ceas de desfătare. Assarhadon răspundea el însuși la întrebările lui; elevii aprobau cu zâmbete fericite și da-uri admirative și primeau note care făceau să se uite vremile furtunoase: cu zmei ce vin c'o falcă'n cer și alta'n pământ...

Cu cuconu Panaite Băllăreju însă nu se putea și niciodată nimic. Inchis ca o cetate medievală, niciun semn nu-i trăda viața dinlăuntru, ori prezența vreunei intenții sau dispoziții de moment.

— „Ascultă?... Explică?“

Două taine de nepătruns. Totul e o enigmă și, totuși, totul este invariabil. „Indicațiile barometrice“ arată totul și nimic: calmul stratosferic și frigul marilor altitudini, către care nici un „școler“ nu se putea urca.

Cu toate acestea, din liniștea interastrală se aude glasul domol, rece, tăios, cu inflexiuni de oțel:

— „Zeilicovici Marcu,.. ieși la lecție“.

Aceeași surpriză, căci, deși la prima foaie a catalogului, este chemat un elev de pe ultima pagină. Tot așa, când ochii lui conu Panatte urmăresc pagina a treia poate chema pe cineva din pagina doua sau întâia, sau chiar de pe... a treia!

— „Ce-ai învățat pe azi?“ — întrebă conu Panaite, în vreme ce, cu vârful peniței, abia atinge rubrica în care n'a mântuit de trecut absențele.

Elevul își revizuește în grabă ființa, prezența naslurilor și-și drege glasul, răspunzând scurt:

— „Schimbările fonetice ale sunetului a“, — dacă este elev în clasa opta, ori..

— ...„Despre figurile de stil“... sau altceva, dacă este în altă clasă.

— „Biline. S'auzim!“

Și-și continua cu notarea absențelor.

Când elevul termină expunerea, făcută pe nerăsuflăte, ochii lui conu Panaite îl privesc cu lucruri de oțel:

— ...„Ai mântuit?... Treci în bancă“.

Nicio apreciere, nicio încurajare, nicio dojană. Penița înseamnă o nouă notă în catalog, arcuită, elegantă, chiar dacă este 3 sau 9, însă toldeana cântărită cu milimetrică exactitate.

Obiceiul lui conu Panaite este să nu întrerupă pe elev. Ascultă, face, cântărește ca o balanță de spișerie... Foarte rar glasul lui se aude punând o întrebare secundară ori intermediară. Elevul trebuie să urmeze o judecată ori o expunere proprie, suportând riscul pălăvrăgelit ori lipsurilor. Penița lui conu Panaite înregistrează în rubrica rezervată notelor răsplata cuvenită.

Și aici domnește același mister. Dacă moș Perjuță proclamă cu glas tare nota acordată la Geografie, ori dacă Assarhadon o trece cu semne cabalistice, — cuneiforme și hieroglife, — pe care toți generațiile de școlari au ajuns să le traducă în cifrele reglementare, apoi la conu Panaite, care pune 3 sau 7, nimeni nu poate ști dacă nu cumva a pus 2 sau 8, ori alte note, deși nu pune palma zaplaz între ochii iscoditori ai clasei și vârful înmuiaț în cerneală al peniței. Nota domniei-sale rămâne o taină îngrijorătoare până la sfârșitul trimestrului, ori până când Păsări-Lăji-Lungilă, maestrul de gimnastică, se lasă îndupleca a supune catalogul privirilor lacome ale școlariilor, care fac piramidă în jurul catedrei.

Datorită acestor însușiri ale cuconului Panaite Băltărețu nu este de mirare că d-sa este un profesor temut și respectat de toate seriile de elevi, fără deosebire. De aceea nu i s'au întâmplat nici insurecții, nici caraghioșiocuri. Tradiția anilor a lăsat generațiilor de școlari, — care-s școlari nu „școleri“ — moștenirea unei desăvârșite neputinți de a se abate dela regulile orelor de limbă românească.

Totuși se amintesc două cazuri în cei peste treizeci de ani de belferie, când conu Panaite și-a ieșit din calmul său olimpic: odată a răs, altădată s'a înfuriat..

...Era la un examen. Conu Panaite nu primea, de regulă, să fie numit în comisii de examinare. Odată însă, prin ce im-

prejurare anume nu se știe, figura și domnia-sa în comisia de admitere pentru cursul superior. Panica a fost mare, dar neîndreptățită, căci conu Panaite s'a arătat foarte binevoitor și cu multă răbdare. Punea întrebări limpezi și ușoare, nota cu indulgență chiar răspunsurile șchioape.

Veni și rândul lui Mendel sin Mendel, vestit prin cumplita lui zăpăceală. Totul însă mersese bine până la un anume punct; ajunsese candidatul să arate că sunt mai multe feluri de atribute, în gramatica limbii românești.

— „Măi Mendel, — făcu domol conu Panaite, — ia dă-mi tu mie un exemplu de atribut adjectival.“

Ochii lui Mendel se rotiră îngrijorați, cătără inspirație într-o privire fugară către gean., apoi către tavanul clasei, apoi către podele. Răspunsul nu venia.

— „Ei?“ — îl îmbie din nou conu Panaite.

Mendel sin Mendel strânse din sprâncene și din buze, ca și cum ar fi înghițit toate atributele adjectivale din toate limbile pământului.

Apoi luminându-se dintr'odată la față, ca de un gând fericit foarte, se adresă cu cel mai îmbietor zâmbet și cu cel mai neaoș accent de neguțător din Târgul Cucului, care n'are marfa cerută, dar caută să plaseze ce are:

— „Dom' profesăr... să vă dou mai bine unu!... substantivaaal?“...

Cine a fost atunci de față l-a văzut pe conu Panaite răsând de-a-valma cu ceilalți membri ai comisiunii, ba chiar l-a auzit spunând printre icneli de răs și cu cel mai perfect accent oveiesc:

— „Bine, Mend'l, dacă atributul adjectival nu se mai poartă... dă-mi și unul substantivaaal! Parcă ce are să fie?“...

La urmă, bietul Mendel sin Mendel tot ar fi trecut examenul, dacă Assarhadon nu l-ar fi pus să recite pomelnicul domnilor, cu anii lor, din cele două principate și dacă Mendel sin Mendel nu s'ar fi incurcat ajungând la Radu Praznaglava.

Aceasta a fost prima abatere dela linia desăvârșit dreaptă și uniformă a belferiei cuconului Panaite.

A urmat mai târziu și a doua.

...Era în clasa IV-a. Conu Panaite, trecând ca de obiceiu absențele în catalog, chemase la lecție un elev. Întâmplarea făcuse să fie tot un ovei, care vorbea cu accent pronunțat.

— „Zeilcovici te chiamă? Ce-ai învățat pe astăzi?“

— „Pe astăzi, domnule profesăr, am învățat El-Zorab“.

— „Ia zi-i, să te-aud“ — și-și continuă însemnarea absențelor.

Zeilcovici începu, cu glas sfâșiat de teama accentului ovreiesc, povestea tristă dar eroică a Arabului sărac, plecat să vândă pașei singura lui avere și mândrie: calul El-Zorab. Conu Panaite se ncruntă puțin, ascultând. Glasul lui Zeilcovici se stinse și mai tare, dar accentul caracteristic deveni, parcă în ciuda sforțărilor, și mai caracteristic și mai pronunțat. Expuse astfel cu mare greutate târgul făcut de beduin, care vindea calul pentru o mie de țechini. Sprâncenele cuconului Panaite căpătaseră forma de accent circumflex, iar ochii aruncau scânteii reci.

Zeilcovici ajunse la partea unde Arabul, ne-mai-voind să se despartă de El-Zorab, cere pașei să-și ia banii și să-i dea calul înapoi. Aici, glasul elevului se simțea doar ca o adiere, recitând,

— „Se ncruntă pașă“...

— „Vorbește mai tare, gâscă!“, îl întrerupse glasul dur al cuconului Panaite, scos din fire.

— „...Ești nibuun...? Țipă cu disperare Zeilcovici, dând să continue recitarea. În același timp însă se opri sufocat; parcă ar fi înghițit un Arab cu cal cu tot...“

Ochii de ghiață ai cuconului Panaite îl priveau pe deasupra ochelarilor cu ramă de aur și pe sub sprâncenele negre în circumflex.

Zeilcovici nu mai putu continua revolta pașei, care, socotindu-l pe arab, voia să puie pe ieniceri să-l arunce câinilor. Făcu o nouă sforțare și isbuli să mai strige odată cu desnădejde, cu revoltă, cu groaznic accent iudaic:

— „...Ești nibuun?!“..

Clasa întregă isbucni într'un chiot nestăpânt. O clipită. Apoi se întinse tăcere de mormânt, sub secerarea privirii cuconului Panaite.

— „Ți-ai prăpădit mintea, băiete! Tu: nu Ben-Ardun. Ori vrei să faci pe măscăriciul? Destul pentru ziua de astăzi! Ai primit nota „una“...“

A fost prima dată când au aflat însfârșit și elevii cuconului Panaite, din gura domniei-sale, ce notă pusese.

Acest episod din viața de belferie a cuconului Panaite a avut urmarea că până a terminat liceul, de câte ori era scos la lecție, Zeilcovici trebuia să fie întrebat de pe catedră, cu același glas rece și liniștit, secerător:

— „Ei, te-ai liniștit?“

Zeilcovici pleca umilit capul, tăcea și.. „un val de sânge, roșu val“ îi sbucnea în obraji, în albul ochilor, apoi fugea în spre inimă lăsând în urmă o paloare cumplită. Abia la un nou

Indemn al profesorului începea să spună lecția rar, cu prudența cu care un fachir merge pe o scândură plină cu vârfuri de ținte. Iar când pleca la locul său din bancă, unii, mai îndrăzneți, îl șopteau în trecere:

— „Ești nîbuun ?!“...

Conu Panaite se făcea că n'aude și trecea cu penița notă în catalog. Era singura insurecție oarecum permisă în ora domniei-sale, când ochii de ghiață și oșel ei înșiși păreau a zămbi în străfundurile lor.

Iar în ziua aceea, Conu Panaite Băltărețu își îmbrăca și mai tacticos blana de vulpe, fularul de lână, căciula de astrahan și șoșonii numărul unu, pentru a străbate ferit de primejdia trîgului drumul întors către cancelarie.

Aurel A. Rotundu

PRIMAVERII

Primăverii grațioase
Ghiocelii fac sandale,
Muguri împletesc cunună,
Greierii îi cântă'n vale.

Fumegă'n grădini fărăna
Răscolită de cazmale,
Primăvară, primăvară,
Dulci sunt zâmbetele tale !

Cer albastru e-al său suflet,
Soarele-i surâde'n cale,
Răurile nveselite
Li înalță osanale.

Și cum sufletul tresare
Aruncând și dor și jale,
Ți-am scris, dragă primăvară,
Versuri ocazionale.

Veronica Chiribău

N O T Ă. La articolul „Conu Panaite Băltărețu” s'au făcut unele erori de ortografie care nu aparțin autorului.

Cităm din cele mai bătătoare la ochi:

La pag. 26, rândul 3 de jos, s'a scris a-1 în loc de al.

„ „ 26, rândul ult m „ „ în colo „ „ încolo.

„ „ 28, „ 13 de jos „ „ și-alta în loc de și alta.

Alte greșeli, ușor de observat de cititor, sunt de mai mică importanță, scăpând la corectura zățului.

A. A. ROTUNDU

POEMA LUCRATOAREI CEI FRUMOASE

Uşoară — noaptea zilei de paradă :
pe fund, în fârg, refragerea cu forţe ;
un pic de vânt-doar amintiri de forţe,
pe vremi — atât de lacome la pradă...

O lume'n pardesie şi pestriţă
la centru se ndesa — de toată mâna
şi parcă răzbunându-şi săptămâna
de muncă tare'n zile ca de criţă...

Grădina publică gema de oameni...
Vecina stradă vrednicei poliţii
nu-şi încăpea chiar dublă nghesuişii,
de nu puteai prin ei un ac să sameni.

Şi printre ei stătura numai bună
se prăpădea cu totul ei tezaur,
de nu te curăţea lin ca pe aur
privirea care frumuseţi adună...

O bucurie de cereşti finuturi
nu căuta să-ţi răşlue din taină,
precum erai în alburie haină
adulmecând cu buzele săruturi..

Atunci te-am osebit... Cumva mai dulce
mi s'a părut că-i timpul ?.. şi mai bună
vieaşa care petrecea împreună
cu rău'n uriciune să ne culce ?..

Nu-ți bănuiam un traiu să nu te-asculte...
un strâns de inimă rău vestitoare
desvălui doar simpla lucrătoare
la fabrica de tricotaj — ca multe..

Și-un gând atunci nu blând-ușor ca fulgul
mi-a zămislit cu drojdia lui plânsul :
în trupul tău desăvârșit-constrânsul
de greutate — să te păteze vulgul?..

Păcat de tine, operă măiastră,
să'navușești pe cine știe cine !..
să cazi pe mâna cui nu poate ține
curat un chip din limpezimi de astră !..

Păcat de tine să te strice vieața,
lumina mea din vremea de paradă !..
au cine tot de bucurii mă pradă
golindu-mi mai mult inima — răzleața — ?..

IARNA DE POET-COPIL

Am scăpat din întuneric
la zăpezile pufoase...
minzănoaptea, plaiu feeric,
lune mângâieri mai scoase...

Că de sunt ei negri corbi
sau în carnea zilei spini,
ochii li-s aproape orbi
de nmulțitele lumini...

Timp al albelor minuni :
numai ochi scăpărători,
marmură de goliciuni
lulgerând în murifori...

Umbra din închisă-tare
aur îi, lumină sfântă...
și'n adânc fără suflare
singură zăpada cântă...

Har. Mihailescu

Se drumul românismului.

De când a purces istoria neamului românesc și până în zilele noastre, drumul românismului a fost mereu zăgăzuit de întorsăturile vremii, dar, uneori a fost rătăcit chiar de călăuzele noastre culturale.

Am arătat până acum, bizuit pe date și concluzii elocvente ale unor mari cărturari, ce ar putea însemna cultura noastră, dacă nu ne-am rătăci cu atâta ușurință dela drumul drept al vieții noastre specifice. Dela început, gândul ne duce la școala românească, dela care așteptăm totul, dar căreia nu i se dă aproape nimic pozitiv. Invățământul se reduce la o turnătorie de cunoștințe inferioare și ametodice la multe școli de curs primar; sau, foarte multe cunoștințe programatice se comunică, după calapoade vechi ori *sui generis*, în foarte multe școli de curs secundar. A preda toate cunoștințele cerute de programa analitică în intervalul unui an ar fi o absurditate; a nu preda lecțiile cerute de programă este o „gravă culpă„; a preda după latitudinea dascălului, respectând esențialul, este a recurge la un sistem sau mai mult la un joc ingenios, pentru a ieși cu elevii, într'un fel, la un liman. Cunoștințele care se predau trebuie să urmeze cu totul altă cale pentru a putea fi practice, utile și necesare; și mai presus, pentru a corespunde aspirațiilor noastre românești, fără reticențe și fără controverse. În această ordine de idei, așteptăm cu emoție salvatoarea legiuire a învățământului, care ne-a și fost vestită prin unele circulări menite, de pe acum, să ducă la o simplificare a programelor analitice, la o selecționare a materiei și la instaurarea dogmelor naționale și etice ale educației. La programe analitice trebuie să corespundă și manuale; iar aceste manuale urmează să fie definitive cel puțin pe o perioadă de 8 ani, ținând pas și cu actualitatea vremii și a ideilor corespunzătoare ființei neamului. Dascălii de toate categoriile vor fi, desigur, și ei în curent cu ideile nouă, cu cerințele și semnificația vremurilor, activând nu numai la catedră ca simpli funcționari, ori timizi

cărturari, ci pornind la un apostolat mai viu — ori de câte ora au timp liber — pentru a difuza nouăle cunoștințe ale catedrei și plusul de cunoștințe proprii în toate straturile societății. Legătura între școală și familie, legătura între vârste, ridicarea nivelului cultural, armonizarea cunoștințelor și a ideilor, chiar a celor mai capricioase ori centrifuge, nimeni nu le poate îndeplini mai competent decât corpul didactic. Toată această urlașă manifestare va trebui să porceadă pe drumul drept al românismului, pentru a da concursul susținut marilor conducători de oaste și energiilor diriguitoare ale Statului. O revizuire culturală se impune în primul rând; o primenire morală și o spiritualitate corespunzătoare trebuie să urmeze. Afirmarea unor adevăruri și documentarea acestora nu ne mai poate ținea de-a-curmezișul destinului nostru, nici în cumpăna hamletiană a unor nehotăriri ori a plauzibilului. Din ansamblul unei mari probleme care cuprinde toate datele deslegării ei, să ne oprim numai la câteva enunțuri și argumentări, pentru a putea justifica preocuparea noastră spre o nouă orientare, mai bine zis spre adevărata noastră orientare.

Trebue să observăm că noi trăim încă în mentalitatea impusă de manualele școlare, anume, că istoria poporului românesc începe numai dela Traian. Repetăm și azi că dăinuim pe pământul Daciei numai de aproape două mii de ani! Dar dacă Dacia este cu mult mai veche, atunci ea n'a fost vreodată pustie și nici locuitorii ei n'au fost exterminați de legiunile romane ori desfigurată prin coloniști. Datele arheologice evidențiază până la prisosință că istoria pe acest pământ al nostru se duce cu patru mii de ani în adâncime, la lumca Traco-Geților. Cum ar fi fost posibil ca marele popor al Geților — sau al Dacilor, cum au mai fost numiți — vestit prin cultura și civilizația sa, să fi dispărut la anul 106 d. H. sau să se fi strămutat de aici în altă parte a lumii? Niciun popor nu-și începe istoria vieții sale dela jumătate, ci dela începutul cău de vieață, mergând cu investigațiile până la protoistorie și preistorie. Evident că alte neamuri care s'au strămutat pe mii de kilometri își vor începe istoria din ziua când s'au stabilit în altă parte; sau acestora poate că nici nu le convine să-și afle începutul lor adevărat cu strămoși ce rătăceau nomazi ori barbari în lume. Dar începutul nostru ca neam este un titlu de nobleță, deși am cunoscut de atâtea ori nenorocirile care s'au abătut asupra noastră. Neamurile barbare s'au năpustit întocmai ca urșii într'o prisacă — oprind uneori

cursul normal al muncii și făcând să roiască elementul de baștină. Dar albinele s'au întors mereu la stupul lor, pentru a-și relua activitatea. Calea strămutărilor, a deșărării sau a nomadismului peste granițele etnice n'am luat-o niciodată. Ne-am lărgit doar spațiul unei existențe firești, ne-am rotunjit aria de răspândire și de civilizație în curs de veacuri, am radiat din lumina civilizației noastre străvechi în spre cele patru laturi de hat, dar am rămas aici cu apele, cu munții, cu pădurea și ogoarele noastre ; cu mormintele sacre, cu așezările viabile sub cuprinsul aceluiași cer și pe întinderea numai a pământului nostru. Care cărturar și, mai ales, care țaran al pământului acestuia ar cunoaște ori ar simți altfel ?

Și atunci, în chip normal, se pune întrebarea : neamurile străine pe aici ce-au căutat, iar felul de a gândi și de a simți al altora, esențial, la ce ne-ar folosi ? Am putea crea o altă istorie decât aceea pe care ne-o prezintă firea ? Am găsi în alte concepții filosofice sensul propriei noastre existențe ? Am întui altfel vieța ori moartea, durerea ori fericirea, bucuriile sau necazurile ? Am lepăda tradițiile de veacuri sau am înstrăina comorile noastre spirituale ori limba noastră de totdeauna ? Ceea ce este specific unui popor sau unei națiuni nu poate să se încadreze ființei noastre etnice, iar dacă acest fapt s'ar dovedi altfel, în vreo manifestare a noastră autohtonă și comună, atunci acel specific de vieță ne-a aparținut odată nouă.

La toate popoarele sunt datini, cântece, artă, deprinderi... dar manifestarea acestora este specifică fiecărui neam și se îndreaptă convergent spre unitatea unei civilizații a lumii, la care, în chip firesc, am luat și noi parte. Fără a considera participarea civilizației traco-gete, sau românești în ultimă analiză, la marele destin al omenirii, un gol adânc s'ar face resimțit până astăzi în zestrea lumii ; așa cum s'ar întâmpla să vedem un fenomen analog, dacă am ignora aportul civilizației grecești, romane sau germane la aceeași zestre a omenirii. Se va întreba : cu ce principii universale, cu ce instituții sau cu ce invenții am participat la uriașa arhitectură. Răspunsul stă în întrebare : cu cel mai înalt principiu de vieță religioasă și morală, pe care nu l-a putut depăși concepția de vieță a niciunui popor ; cu instituția muncii permanente pe aceleași ogoare, cu invenția meșteșugurilor de toate zilele și a artei europene ; cu vieța noastră care purcede din seninul cersesc al gândirii și nu din întunericul barbar al pustiurilor pă-

măntești. Că poporul nostru nu știe carte în măsura în care știu alte popoare apusene, sau că am fi avut în cursul veacurilor trecute, comparativ, un mai mare procent de analfabeți, aceste considerente aparțin statisticilor, care, în domeniul acesta, nu spun nimic. Este tot așa cum am număra câte căruțe cu leuci și câte telegi sunt în țară; deși teleaga se poate să fie mai de preț pentru Român, iar leucile să nu fie decât mijloace de susținere a coșului pe teleagă. Ar fi paradoxal să conchidem că Românul neștiutor de carte este un element mai de temei pentru cultura neamului. Totuși, dacă s'ar face o astfel de statistică a prezentării caracterelor și a definirii valorilor morale, pe care ni-l poate procura numărul știutorilor și al neștiutorilor de carte, constatarea va fi tocmai de partea paradoxului. A citi, a scrie, a avea mai puțină ori mai multă învățătură de carte nu înseamnă a fi cult și nici măcar intelectual. Cultura este o totalitate de însușiri fizice și sufletești caracteristice și proprii unui neam. Știința de carte vine să mai adauge la zestrea naturală a omului o altă însușire; dar acest element nou poate prea bine să și elimine alte însușiri mai de valoare și în loc de forma progresivă, care ar avea darul să armonizeze judicios însușirile firești ori nouăle deprinderi, pentru activarea utilă și etică a funcțiunilor biologice și spirituale, să poată prea bine construi un burghez diform sau ipocrit, ori chiar o inteligență capricioasă. Numai știința de carte necesară pentru armonizarea și activarea însușirilor noastre firești, corespunzătoare structurii naționale și vocației, poate cultiva pe om. Pctopul de date, definiții, formule, legi, regulamente, statistici, sisteme, principii, metode, oratorii, ceremonii, insigne și gesturi, scripte, instituții și tot ce emană dela o mentalitate birocratică sunt mai curând mijloace de sleire ori cumplite torturi ale minții și sufletului omenesc, dacă toate acestea nu se contopesc organic și cu necesitate în viața individului și a societății. Pentru atingerea scopului dorit de noi trebuie să concepem, filosofic, o simplificare a vieții revenind la specificul nostru și — practic — să ne orientăm numai după rezultatele reale de caracter universal.

Intelectualizând principiul, nu am avea motive să ne depărtăm de felul cum cugetă țărani noștri. Ei nu se miră, nu năzuiesc, nu se resenmează, nu cercetează și ei metafizic lumea în anumite împrejurări? Și toată filosofia lor nu este strânsă în maxime și proverbe? Numai așa au putut să dea naștere unei bogate și minunate producțiuni spirituale: doine,

cântece, bocete, horé, tradițiuni, balade, basme, orații, priveghiuri, snoave, ghicitori; țesături, broderii; creștături și incrustări; construcții și meșteșuguri etc. alături de cultura câmpului, creșterea vitelor și alte culturi speciale; alături de creșterea și educarea pruncilor în spirit religios, moral și eroic. Oare omul cult, cum ne-am obișnuit a-l numi pe știutorul de carte, știe el toate acestea sau o parte din toate acestea? Și atunci, istoria civilizației noastre — gândită cu poporul — nu poate fi decât întreagă, unitară și continuă, ca și istoria politică ori istoria limbii.

Asupra limbii românești, cercetările sunt încă în curs. Manualele ne spun că am fi uitat limba unor mari strămoși și am adoptat în totul limba altor mari strămoși, fără nicio urmă de vorbă daco-getică. Și această afirmație cine o poate dovedi? Juridicește, învinuirea trebuie să se rezime pe dovezi; nu este obligat învinuitul să afle dovezi în apărarea lui, atunci când afirmația se rezimă numai pe deducții închipuite fără mărturii sigure. Dacă ar fi așa, în acest caz și pentru tema noastră a dacismului lexical, deslegarea ar fi mult mai ușoară. Dar nu este ușor lucru să știi cum au vorbit Dacii, atunci când n'ai mărturii scrise, așa cum au Romanii; dar nici despre aceștia nu avem toată siguranța cum pronunțau unele cuvinte. Spuneau ei întradevăr Caius, sau Gaius; Cesar, sau Kezar?

Linguistica, în orice caz, a dovedit că cuvintele nu mor, nici măcar așa cum socotim noi că mor oamenii. Nici celebrul studiu al lui Arsène Darmesteter: *La vie de mots* (1887), nu conchide altfel. Cuvintele trăiesc; ele pot îmbătrâni, se uzează, își schimbă semnificația, se izolează un timp, dar nu mor, căci se prind de tulpina sau de forma altor cuvinte, pot pribegi cu omul, se pot instrăina, dar trăiesc și participă viu și permanent la formarea sufletească a unui popor. 1) Moartea cuvintelor mai este imposibilă și prin faptul că reînvierea lor este posibilă; iar, pentru că pot fi și traduse în alte limbi, viețea lor este eternă. Și limba română conservă multe cuvinte din alte limbi, dar cine se mai poate gândi azi la o purificare a ei de toate străinismele, așa cum făceau latiniștii? Să nu fi conservat limba noastră de azi nimic din limba strămoșilor daci? Este ca și cum am contesta moștenirea Eladei pentru greaca medievală și modernă, ori am ignora civilizația Getilor, socotindu-i pe aceștia barbari. Strabon 2) ne spune

1) Victor Țăranu, *Limba și literatura ca valoare formativă a românilor*, în *Pagini Culturale*, Piatra-N. 1938, p. 117-131.

2) Strabon, *geograf grec* (66 a. H. — 24 d. H.)

că limba *dacă* „era asemeni celei gete”³⁾. Istoricii au dovedit mai târziu că Geții și Dacii sunt unul și același popor, așa cum ar fi Moldovenii și Muntenii. Limba *dacă* se înrudea de aproape cu *traca* și cu *frigiana*, și avea corespondențe esențiale și directe în *sanscrită*; de aceea a fost o limbă de sine stătătoare și prin aceasta, ea a trebuit să fie transmisă generațiilor moștenitoare. În cartea sa „Originea daco-tracă a limbii române”, D-l Ilie Bărbulescu pune neted problema, care constituie un izvor de cel mai mare preț pentru teza D-lui Dr. N. Lupu și a D-lui I. Al. Brătescu Voinești, fiind de drept și teza tuturor generațiilor daco-getice, anume că limba română este limba prae romanică derivată din *sanscrită*, pe care au vorbit-o Daco-Geții și continuă să o vorbească Românii astăzi.

Vorbînd despre Geți, savantul Georges Poisson, în opera sa „Le Peuplement de l'Europe”, aduce dovezi impresionante despre răspîndirea, cultura și civilizația acestora, unele reproduse de D-l Dr. N. Lupu în articolul D-sale din ziarul Curentul, cu data de 20 Decembrie, 1941. „Herodot vorbește de Geții care întâmpinau armata lui Darius la Dunăre în anul 515 a. H. Il vedem, după aceea în luptă cu regii Macedoniei și cu Celții. Ca popor stabil îl vedem întâi în Banat.” Un alt studiu al D-lui Prof. M. Gârnițeanu-Iași, reprodus sumar tot în ziarul Curentul, vorbește despre Bănățenii de acum 3000 de ani: „Hesiod, poetul grec din sec. IX a. H., arăta în Banatul de azi o populație cu numele de Ligii. Herodot pomenește în același ținut numele râului Tibisis (Timișul). Fărănd o legătură între Ligii lui Hesiod și Tibisis a lui Herodot, autorul articolului arată că numele de Ligii vine din grec. *Ilgys* și înseamnă fluer de cântat; Tibisis, deși nu vine din lat. *tibia*, cum socoate D-l Gârnițeanu, fiind cuvînt prae roman, se prea poate să fi avut același înțeles în limba Geților. Interesant este faptul remarcat, că în harta Daciei, alcătuită de Ptolemeu, să se afle însemnat numele de popor Ligii precum și râul Tibiskos și orașul Tibiskon. Romanii au conservat în mare parte toponimia locală și au numit chiar ținutul întreg *Tibiscana regio*, de unde numele de Timișana. De aici, surplusul de populație s'a întins în Moesia, adică în ținutul Serbiei, Bulgariei, Dobrogei și al Basarabiei de sud. D-l Gârnițeanu explică numele de Moesia ca derivând din gr. *moisa* (muză, cântec, muzică, poezie). Timișana și Moesia sunt deci țări ale cântăreților”.

Studiul D-lui Gârnițeanu ne-ar duce la dovedirea originii comune a melodiilor populare din aceste ținuturi. Însă tot așa de bine am putea trece și la o altă supoziție: numele național al Dacilor: *Dăoi* stă în strînsă legătură cu numele de persoană frigian *Dăos* și apelativul frigian *daos*, care înseamnă „lup”, corespunzător gr. *lykos*, v. sl. *davitt* „a sugruma” și lidianul *Kandaules* „ucigător de câini”³⁾. S-ar putea ca numele de Ligii să derive dela *lykos* — de unde și numele mai corect Lygii sau Lykii — și să însemne ca și *Dăoi*: lupii, gâtuitorii sau figurativul *urlătorii, buclumașii*. În

3) Iuliu Valaori, Elemente de lingvistică indo-eur. peană, București 1924, p. 117-119.

1) I. Valaori, op. c. p. 118.

felul acesta s'ar explica mai curând și proveniența stindardului dacic cu cap de lup și trup de șarpe, ca simbol patronimic al *Dacilor*, adică al Dacilor sau mai corect al Dakilor și Dahilor. Smeul din basmele noastre nu este decât „vechiul concept dacic al demonului serpentiform care zboară prin văzduh” (Getica. 520) și același balaur căzut din văzduh pe pământ și strivit de sulita Sfântului Gheorghe, ori de eroul dunărean Iorgu Iorgovan. Dar simbolul acesta militar-religios se poate urmări din Carpați și până în Caucaz, adică până acolo unde s'au răspândit Geto-Românii plecați din metropolă. În Basarabia de astăzi, Geții au fost atacați de Lysimac la 292 a. H. care a fost bătut și prins însă de Diomihete. Ovidiu, exilatul dela Tomis, compune poeme în limba Geților — din nenorocite pierdute. Împăratul Traian a scris despre Geți în comentariile sale „De bello dacico”, pierdute și acestea. Și tot la fel s'a pierdut și Getica medicului grec Criton, însoțitorul lui Traian. Totuși istoria politică și culturală a Geților ne este azi bine cunoscută: iar în regiunea ocupată de acest popor a fost sediul unei civilizații speciale, aceea a ceramicii pictate, încă din epoca preistorică. Numele Geților apare și în compunerea de nume ale altor popoare vechi: Tyssa Geții (Geții dela Tisa), Tyra-Geții (Geții dela Nistru), Messa-Geții (Geții din Turchestan). Grecii și Romanii le-au zis Dakin și Daci după grecescul *Daco* sau *Dacoi*, și acest nume de *Dacoi* figurează și în comedii grecești, ca nume dat pentru sclavi, de unde comicii latini l-au tradus prin *Davus*. Ptolemeu ne-a dat o hartă toponimică a Daciei; Dioscurides Pedanius, medicul grec din sec. I d. H. pomenește câteva nume de plante în limba getică; dela marii istorici și cărturari ai antichității și până la marii noștri cărturari, toți au vorbit cu admirație de cultura și civilizația Geților, iar unii s'au preocupat și de limba acestora. Astfel avem la noi pe: D. Cantemir, B. P. Hașdeu, N. Densușianu, V. Pârvan, I. Valaori, I. Bărbulescu ș. a.; așa încât reluarea temei de către D-nii I. Al. Brătescu Voinești și Dr. N. Lupu este pe deplin justificată și prea importantă ca să ne ținem „prudent” departe de luptă. După cum n'au dispărut Dacii, așa n'a dispărut nici limba lor. Și, atunci, hotărât lucru: „noua generație trebuie îndreptată către acea tă conștiență fecundă, înălțătoare și producătoare de alte rezultate și mai ales de alte suflete”. (Curentul, 25 Ian., 1942)

Altfel, dacă între Dacia lui Burebista și Dacia lui Traian punem zid gigantic, sau dacă admitem că la 271, Dacia a fost deșertată de locuitori, pentru ca, după o mie de ani, aceeași locuitori să se fi întors exact pe aceleași meleaguri unde-i găsim astăzi, atunci am conceput o altă istorie, un alt popor și — în concluzie — o altă limbă. Iar atunci când un cuvânt românesc nu derivă direct din latină, trebuie să-i căutăm originea în toate limbile pământului, numai în străvechea noastră limbă nu? Sau, după cum e și logic și firesc, nu e mai bine să căutăm în prototipul comun al aceluși cuvânt, care — în cele mai multe cazuri pentru limba noastră — este sanscrita? Și exemple în această direcție s'au dat foarte multe, s'au făcut serioase studii; nu s'au terminat, desigur. Dar tezaurul nostru lingvistic este inepuizabil. Se găsește în graiul de toate zilele

al țaranilor români și mai ales în graiul acelor care au fost mai uitați și mai înstrăinați. Se găsește în toate producțiunile orale ale spiritului popular și în denumirea tuturor îndeletnicirilor.

Și tot la fel, nu putem trage zid despărțitor între cultura și civilizația acelorași strămoși și între modernismul care a îngrămădit anapoda toate curente, doctrinele și experiențele aici la noi. Orice înnoire trebuie să fie adaptabilă, să se asimileze pe deplin și cu necesitate, și să se poată suda cu zestrea materială și sufletească a trecutului nostru. Din bogatul nostru rezervor de viață românească, care cuprinde istoria și limba noastră, munca și unealta, morala și arta noastră națională, cu toată bogăția de fapte și de expresivitate, de realizare și creațiune, trebuie să decurgă știința, dreptul, filosofia, pedagogia, literatura, arta și, în general, toate manifestările românești de cultură teoretică sau aplicată. Descătușind veacurile românești din uitare și ignoranță și luându-ne rămas bun dela toți străinii, să purcedem pe drumul românismului.

Am fost obligați prea mult să cunoaștem și să memorăm pagini nefârșite de catechisme sociale, doctrine juridice, teorii filosofice, metode și date pedagogice — mai ales pedagogice — pe lângă atâtea tomuri de literatură, cu care, dacă și-ar fi pus mintea năpăstuitele generații de experimentare, până la urmă ar fi încetat cu totul de a mai gândi. Și așa, Românul se adaptează mai greu unor înnoiri care i-ar putea fi chiar imediat folositoare, căci vremurile vitrege ori capricioase l-au învățat să fie tot mai prudent. Dar ca să fie mereu strunit, amenințat și alimentat cu formule de viață care se bat cap în cap, cum s'a întâmplat în vremea politicianismului, aceasta n'a putut corespunde niciunei așteptări; iar cei de bună credință, energici și capabili au fost nevoiți să se macine în uitare ori să constate cu amărăciune că munca lor a fost asemănătoare Danaidelor. De altfel, în presupusul gol sufletesc ori intelectual al mulțimii anonime, am tot turnat, ca într'un butoiu fără fund, orice am văzut și am auzit din alte părți ale lumii. Și am turnat toți în acest închipuit gol foarte multe lucruri de prisos; am turnat fără rațiune până ce l am suprasaturat de vorbe și l-am sleit de puteri. În felul acesta n'am reușit decât să înnăbușim forța noastră de gândire, de manifestare și de activitate rodnică. Apoi am început a ne înstrăina, a nu ne mai cunoaște între noi și a ne desorienta zi de zi. Poporul n'a mai sperat nici el dela un timp nimic și s'a îndreptat cu totul

spre natură. Aceasta era singura stăpânire care îi oferea ceva; *cântecul și alinarea*. De aceea, cu drept cuvânt, s'a spus că Românul e născut poet. Dar Românul poate fi „născut“ și inginer, tehnician, om de știință și de litere, tot așa după cum este bun muncitor, meseriaș ori neîntrecut militar, dacă i se pun la dispoziție mijloacele de pregătire, de perfecțiune și terenul utilat de aplicări practice. Nimic nu va mai putea fi imposibil, din moment ce ne vom regăsi toți pe drumul nostru curățit de bălării și de cicburi sclipitoare și într'un gând vom mărturisi întru vieața unitară a pământului străbun. La Geți, această vieață unitară era de esență rurală. Tot așa este și la noi, la Români, pentru că marea masă a poporului nu și-a rupt niciodată hrisoavele vii ale trecutului, nici nu și-a întrerupt continuitatea sa istorică în timp și spațiu. De aceea, atunci când intelectualul școlit e cinstit cu el însuși, el se împacă și cu poporul spre care se îndreaptă să-l asculte și să i se mărturisească. În comunicarea dela Academia Română de vineri 30 Ianuarie, 1942, D-l prof. C. Rădulescu-Motru, vorbind despre „Etnicul sătesc“, spune :

„La baza etnicului sătesc stă conștiința comunității de origine, care leagă pe locuitorii satului între ei și care se trădează prin aversiunea acestor locuitori pentru tot ce este străin de tradițiile lor. În etnicul unei națiuni, etnicul sătesc reprezintă un stadiu și anume acela al comunității prin origine. Alături de etnicul bazat pe conștiința comunității de origine, este etnicul bazat pe conștiința comunității de limbă și apoi etnicul bazat pe conștiința comunității de destîn. Nu toate popoarele întrunesc în etnicul lor național câteșii trei aceste stadii. Sunt multe popoare care n'au ajuns până la cel de al treilea în care se presupune solidaritatea cetățenilor în fața destinului. Etnicul românesc are particularitatea de a prezenta o ascensiune aproape completă. În el avem un etnic sătesc foarte bogat în material etnografic și foarte întins, ca durată de timp, fiindcă începe dela epoca neolitică. Avem și un etnic bazat pe comunitatea de limbă și pe care îl trăim sub forma conștiinței de unitate culturală. În sfârșit, prin evenimentele istorice din ultimii ani, începem în condiții fericite să avem și o comunitate de destîn“. (*Universul, 30 Ianuarie, 1942*).

În urmărirea evoluției fenomenului românesc gândit și în evoluția aceluiași fenomen aplicat ori activat, cercetările par imposibile. Când am reuși să prezentăm evoluția fenomenului românesc în totalitatea conceptelor și manifestărilor lui, toate datele problemei și ale specificului românesc ne-ar sta la dispoziție. Nu ce au scris cărturarii noștri după ideile și sentimentele altora vor fi datele acestei mari probleme, ci aceea ce poporul român a manifestat de veacuri și a putut căpăta expresie în operele cărturarilor români sau străini trebuie să ne preocupe permanent pe toți. În calea marilor deslușiri și în înțe-

legerea folosirii bogăției noastre materiale și spirituale, se află ridicare baricade înțelenite în uitarea vremii sau ingenios construite, pe care nu le vom putea înlătura decât printr'o uriașă și metodică luptă. În primul rând ar urma să se facă o radicală revizuire a scrierilor românești sau aceloră îmbrăcate numai în haina românească; și totodată să orânduim cronologic tot ce s'a scris despre neamul românesc de străini, în limbă străină și în limba noastră. Trebuie să știm că nu totdeauna cărțile au fost prietenoase sufletului și gândirii românești, iar unele au strecurat în noi porniri dușmane. Altele, care ne-au fost prietenoase ori au rămas în lumea senină a cugetării, nu prea au fost înțelese în miezul lor și nici n'au putut fi tălmăcite decât de foarte puțini cărturari. Sunt prea puține cărți bune și prea puțini aceia care pot cerceta în ele, pentru a comunica altora marile adevăruri. Iar unii le-au ignorat cu totul și pe acele bune, găsind mai comod sistemul oratoriei, mai bine zis al vorbăriei nesfârșite, incoherente și superficiale, dacă nu amuzante și ridicole.

Cea dintâi revizuire trebuie să înceapă cu manualele școlare, urmărindu-se amănunțit și competent fondul și forma lor. Problema s'a pus și în alte țări. În gazeta „Chemarea vremii“ din 6 Februarie, 1942, găsim un articol din care reproducem câteva rânduri :

„Presa franceză devine din ce în ce mai insistentă pe tema revizuirii manualelor didactice și a programei analitice de învățământ. „Candide“ demască adevărată crimă ce încă se perpetuiază în modul de întocmire al manualelor de morală și de istorie. Politica laică a guvernelor masonice republicane a scos pe Dumnezeu din școală și a făcut din orele de morală adevărate cursuri de dărâmare sufletească a națiunii franceze. Istoria stătea și mai rău, căci era vorba de o deformație subtilă făcută cu intenție. Trecutul era abolit sau transfigurat. Viața începe la 1789 de când trebuia să apară o eră minunată; nu se insista asupra invaziilor și cauzele lor; se prosterna în fața instituțiilor; se anunța apropiata venire a epocii de aur. Chiar și în învățământul secundar, cele mai bune manuale erau retușate sub pretextul de a fi com letate. O voință de propagandă șireată se manifesta la orice împrejurare. Astfel, spre a se povesti istoria revoluției engleze din sec. XVII, contemporană cu Ludovic al XIV, se socotea cuminte să se remarce că în timp ce în Anglia se năștea parlamentarismul, în Franța triumfa monarhia absolută. Această îngrozitoare deformare a adevărului care durează și se lățește de mai bine de 150 de ani, nu numai în Franța dar în foarte multe din țările Europei, care s'au alimentat de la cultura franceză, este mult mai gravă decât s'ar crede și constituie una din cauzele pentru care foarte multă lume nu înțelege nimic din ceea ce se petrece acum. Întâlnim încă și la noi manuale de istorie care încep cu glorificarea spiritului revoluției dela 1789. Ori, cum remarcă și „Candide“ pentru învățământul francez, e vorba de întreg viitorul națiunii; e vorba de formarea

unei generații care să gândească bine; deci care are idei *juste*, ceea ce în majoritatea manualelor de curs primar și secundar rămase moștenire din trista epocă apusă nu găsim și de aceea e necesară revizuirea lor „grabnică”.

Dar nu numai manualele de istorie; mai toate manualele noastre școlare sunt detestabile, mai ales acelea de dată recentă sau acelea monopolizate. Deformarea marilor momente istorice sau ignorarea lor, lecturi sarbede ori compromise, balast de nume și date care nu spun nimic sau nu spun nimic bun, o lume străină și exemple anacronice, clișee streine ori subversive, o limbă și un stil diformate până la ofensă, acestea sunt mai toate manualele noastre școlare. Nu mai vorbim că sunt lipsite de caracterul educativ, iar întocmirea lor metodică este stranie. Și doar alarma s'a dat de atâtea ori prin pana D-lui T. Pisani, ba chiar a apărut și un foarte edificator studiu critic asupra manualelor de limba română pentru învățământul secundar. ¹⁾

Constatările noastre sunt și mai dureroase dacă ne raportăm la bibliotecile școlare, la bibliotecile publice, la chioșcurile de calportaj, la unele reviste și ziare-care au încercat să strecoare, prin tâlcul vorbelor și al unor fraze delphice, ideologii proscrise de veacul marilor împliniri naționale. Exemplificând înstrăinările și raportându-le la realitatea noastră etnică culturală, ne vom putea da seama mai bine ce avem defăcut: la câte principii să ne oprim orientarea noastră totală, cât debit cultural cuprinde națiunea pură, cât balast netrebnic și periculos va trebui să aruncăm de pe sufletul nostru și ce s'ar putea constitui ori reconstitui ca dogmă pentru întreaga viață românească.

Temeiul orientării noastre religioase îl formează Sfânta Scriptură, iar principiile ei universale nu pot suferi nicio răstălmăcire. Să luăm, de pildă, un precept al celei mai adânci filosofii creștine: „*Dă înapoi Cezarului ce este a Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu*”. Pentru o lume îndoctrinită de materialism, tâlcuirea preceptului este cutremurătoare, lată cum explică Giovanni Papini înțelesul învățăturii Mântuitorului, în cartea sa „*Vieța lui Isus*” :

„Isu: s'a ferit totdeauna să atingă cu mânele sale un ban, aceste scârnave simboluri ale logăției. Intr'o zi, Isus se văzu nevoit să se uite la un ban, când fu întrebat dacă-l era îngăduit adevăratului Israelit să plătească dările. Arătați-mi banul dajdiei, zise Isus. Aceia l-l arătară, dar Isus nu voi să-l ia. Era un ban roman cu chipul lui August. Dar Isus voia să

1) N. Creangă „Ia-ți un inspector !”, Bărlad, 1937.

se lăsa a nu ști al cui era chipul acela și întreabă: Al cui este chipul acesta și slovele acestea? I se răspunse: Ale lui Cezar. Atunci, Mântuitorul aruncă în fața șireților întrebători vorbele care-i coplesiră de uimire: „De-i așa, dați-i înapoi Cezarului ce-i al Cezarului și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu“. Banul e un mijloc pentru schimbul bunurilor pământești, dar noi (slujitorii Domnului) nu le căutăm pe acestea. Puținul de care avem nevoie — o leacă de soare, de aer, de apă, o bucată de pâine, o haină ne este dat de Dumnezeu și de prietenii lui Dumnezeu. De aceea, Isus a poruncit ucenicilor să nu atingă banii, sau dacă i-a atins să-i dea înapoi puterii pământești, iar la drum să nu ia desagi de strâns pomeni. Numai Iuda s'a abătut dela sfânta învățătură, dar și acesta se va simți nevult să dea înapoi banii trădării, mai înainte de cumplita lui moarte. Iuda e talnica victimă jertfită pe altarul afuriseniei banului. Banul are în el, pe lângă rapănul mâinilor care l-au înhățat și l-au pipăit, molima necruțătoare a crimei. Dintre toate lucrurile murdare pe care le-a născocit omul ca să spurce pământul cu ele și să se spurce pe sine, banul e poate cel mai murdar. Acele murdare bucățele de tină pe care ucigașul le dă călăului, cămătarul infometatului, dușmanul trădătorului, pungașul silitorului, ereticul simoniacului, libidosul femeii vândute și cumpărate; aceste spurcate mijloace ale păcatului, care-l hotărăsc pe copil să-și omoare părintele, pe nevastă să-și înșele bărbatul, pe frate să-și înșele fratele, pe răul sărac să-și injunghele pe răul bogat, pe servitor să-și fure stăpânul, pe tâlhar să-l despoale pe drumet; acești bani, aceste embleme materiale ale materiei sunt cele mai înspălmântătoare născociri din câte a născocit omul. Banul care a omorât atâtea trupuri ucide zilnic mii de suflete. Mai molipsitor ca sdrențele unui ciumat, ca puroiul bubolului, ca cojiturile haznalei, pătrunde prin toate casele, lucește pe teighelele zarafilor, se ascunde prin sipete, pângărește căpătâul somnului, se ascunde în negurile duhnite ale cotloanelor, mănjește mâinele cele nevinovate ale copiilor, ispitește fecioarele, plătește munca gădelui, străbate fața lumii ca să ațâțe ura, să scormonească pofta, să grăbească stricăciunea și moartea. Pâinea, sfântă mai înainte pe masa casei, se schimbă pe masa bisericii în trupul fără de moarte al lui Hristos. Și banul e semnul vădit al unei transubstanțizării. E comunicătura cea păcătoasă a Diavolului. Cel ce îndrăgește banul și-l primește lucuros, se dă pe față cu Diavolul. Cel ce atinge banul cu neșaf, pipăe, fără să știe, spurcătura Dracului. Cel curat nu poate s'o atingă, sfântul nu poate s'o îndure. Ei știu cu nestrămutată credință care-l spurcătă obârșile a banului. Simt în fața banului aceeași înfiorare de groază pe care-o simte bogatul în fața cumplitel săracii.¹⁾

O trăire conformă cu sensul filosofic al învățăturii dumnezeiești au cunoscut-o strămoșii noștri geți și înainte de nașterea Mântuitorului, după cum am arătat în altă parte,²⁾ iar concepția aceasta religioasă și etică a renunțării la păcatele materiei în lumea daco-getică, ne duce la nirvana lui Buddha, la asceza și iubirea lui Isus, la mistica teologică a sfinților Pă-

1) Giovanni Papini, Vieța lui Isus, traducere de Al. Marcu, editura Cugetarea, p. 271-274.

2) Rev. Apostolul, An. VIII, 1-2, 1942, p. 45 - Renașterii culturale.

rinți al bisericii creștine, la norma morală a lui Kant, la înalta filosofie a renunțării lui Eminescu, la substanța politică a naționalismului integral.

Dar, cercetând Scriptura sfântă, marile principii de viață nu luminează numai formele de trăire religioasă, ci și acele intelectuale, de data aceasta prin instituția școlii. Acela care a desprins concepția de viață din esența marelui învățături a operei divine și a scoborit în lumea noastră izvodul, după care trebuie să se urzească viața unui popor, este marele pedagog Ioan Amos Comenius. În opera sa „*Didactica magna*”, se cuprind învățăturile și metodele pedagogice unice și universale. Plecând dela constatările lui Ioan Valentin Andree, care descoperise boalele bisericii, ale constituțiunii statelor și ale școlilor ce aduseseră ruina și starea deplorabilă a Germaniei în sec. XVI și XVII. Comenius se adâncește în studiul Sfintei Scripturi, de unde alege cele mai categorice precepte pentru instrucția și educarea tinerimii. Copilul trebuie ferit de societatea coruptă, dascălii pătruși de adevărul învățării divine, școlile bine organizate și statul direct interesat la marea operă a educației copiilor. Numai studiul înțelepciunii nu cunoaște limite pentru înțelegerea vieții trecătoare și a celei eterne. Prin faptul că omul este o ființă inteligentă, el trebuie să cunoască natura tuturor lucrurilor, iar fiindcă este și domnul creaturilor, el trebuie să știe cum să aplice fiecare lucru potrivit scopului său, armonizând cunoștințele teoretice cu aplicările practice care se exprimă în învățământ (cultură), virtute sau bune moravuri și religiozitate sau pietate. *„Prin denumirea de învățământ se înțelege cunoașterea tuturor artelor și limbilor; sub aceea de moravuri nu numai purtarea externă, ci deasemenea întregul chip extern și intern de a lucra; sub aceea de religiozitate, adorarea internă prin ajutorul căreia spiritul omului se unește cu cea mai înaltă voință (ființă)“*. Prin natură, Comenius înțelege neîncetata influență a bunătății divine, iar pe om îl concepe anume născut, ca să cunoască natura lucrurilor, armonia moravurilor și iubirea lui Dumnezeu. Aceasta este adevărata zestre umană. Bogăția materială duce la adormirea înțelepciunii și în felul acesta bogatul nu se aseamănă decât porcului îngrășat cu țărâțe, după cum și săracul lipsit de priceperea lucrurilor este ca măgarul condamnat să poarte sarcini, iar elegantul neînvățat asemenea „unui papagal împodobit cu pene frumoase sau ca o teacă de aur în care e ascunsă o sabie de plumb“. Comenius concepe o metodă uni-

tară pentru instrucția și educația tineretului din toate straturile societății, metodă care să rezulte dintr'un consens al majorității pedagogilor și educatorilor, punând accentul pe intuiție, corelație, precedarea lecturii, a exemplelor; pe bunătatea nemărginită, înlăturând brutalitatea, bătaia, încarcerarea și silnicia. Fetele trebuie să primească, la fel, o instrucțiune necesară atât cât poate face din femeie o ființă castă, pricepută și mulțumită; o bună mamă și o bună gospodină; iar cei care și-au terminat ciclul elementar și s'au îndreptat spre agricultură sau alte meserii trebuie să mai urmeze un timp la școală, un număr limitat de ore, pentru a fi instruiți în cunoștințe folositoare, în moravuri bune și în temerea de Dumnezeu. Comenius este împotriva verbalismului sec și a predării cunoștințelor de prisos ori prea pretențioase pentru vârsta și înțelegerea copiilor. „Vreau să tac pentru un moment — zice el — că mai nicăiri nu se nutresc spiritele cu adevăratul sâmbure al lucrurilor, ci se îndoapă în general numai cu coji de cuvinte și cu pleavă de opinii (un fel de papagalism), adică nu se învață lucrurile în partea lor esențială, ci numai în cea exterioară. Instrucțiunea să nu fie mascată, ci adevărată; nu superficială, ci solidă. Cu alte cuvinte, creatura înzestrată cu rațiune — omul — să nu se lase a fi condusă de o rațiune străină, ci de a sa proprie și nu numai să citească și să înțeleagă în cărți opinii străine asupra lucrurilor sau să memoreze și iarăși să reproducă, ci însăși să pătrundă până în miezul lucrului și să-și însușească adevărata lor înțelegere și întrebuițare“. Pe de altă parte, o metodă ușoară, care să nu bagatelizeze însă învățământul, trebuie urmată unitar de toți educatorii; localul școlii să fie într'un loc liniștit, departe de șgomote și de petreceri, să nu se permită elevilor absențe și vagabondaj, să se fixeze anumite cărți pentru lectură, să se țină un contact viu între școală, familie și autorități, iar publicul să se resimtă mereu de influența binefăcătoare a școlii. Comenius admite recompensele și prin daruri (premii). Din copil trebuie să construiești un om prudent, cumpătat, tenace și drept, în deplin acord cu preceptele Sfintei Scripturi.

De aceea se vor înlătura scrierile păgânești, sau cel puțin acestea să fie întrebuițate cu multă precauțiune, și numai acelea care se înrudesc mai de aproape cu scrierile sfinte, pentru că o carte de înalte concepții filosofice, politice ori sociale poate fi ca o sabie cu două tăișuri și nu-i este dat oricui să umble cu ea; numai cei pe deplin formați și înțelepți „pot lua șerpi

și otravă fără să fie vătămați“, după cum glăsuște Evanghelia lui Marcu: *„După învierea Sa, Isus s'a arătat apostollor și le-a zis: Mergeți în toată lumea și propoveduți evanghelia la toată făptura; cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi; iar celor ce vor crede, aceste semne vor urma: în numele meu draci vor scoate, în limbi noi vor vorbi, șerpi vor lua în mână și chiar de vor bea ceva de moarte, nu-i va vătăma“*. (Marcu, 16, 15-18). Comenius acordă o mare importanță limbii materne, în care trebuie să se facă instrucțiunea și educația integrală; limba maternă să fie apărută de neologisme, căci altfel se întunecă și nu mai poate fi înțeleasă de copiii poporului; iar o limbă străină se pricepe mult mai ușor dacă ești stăpân pe limba maternă, în care urmează a se tălmăci cu exactitate limba străină (d. p. cuv. fr. lamentablement, tradus în rom. prin lamentabil, își pierde înțelesul lui adevărat, de aceea nu poate fi tradus corect decât prin rom. „de plâns“). Neologismele sunt forme de expresiune pentru și între cărturari, și ele nu vor fi exprimate decât după deplina cunoaștere a înțelesului lor. Invățământul se va preda treptat și în ciclul al doilea — secundar — cu o îmbogățire de cunoștințe succesive; pentru aceasta se cere o concordanță între manualele școlare; iar la universitate vor merge numai tinerii înclinați dela natură sau cu vocație pentru specialitate, căci *„din orice lemn nu se poate face o statuie lui Mercur, împotriva înclinațiilor naturale“*. *„De aceea—zice Comenius — se întâmplă că nu putem produce nimic de valoare, dacă începem studii contra chemării noastre și că adesea valorăm în lucruri secundare mai mult decât în propria noastră chemare“*. Universitățile vor avea să instruiască numai pe cei chemați care vor fi în același timp silitori, morali și zeloși, iar spiritele cu totul alese vor căpăta și o cultură enciclopedică pentru a forma „bărbați mult știitori, a tot știitori și a tot înțelepți“¹⁾.

Toate ideile pedagogice anterioare se rezumă și se simplifică esențial în doctrina pedagogică a lui Comenius, la care urmașii în ale acestei discipline normative au avut prea puțin de adăugat, iar comentatorii cei mai pretențioși în zadar au căutat să-i găsească scăderi, socotindu-i exagerată metoda, care ar avea precădere asupra personalității profesorului și individua-

1) I. A. Comenius, Didactica magna, traducere de P. Garbovicesanu, București, 1904.

lității elevului²⁾). Pentru structura noastră sufletească și școlară, principiul filosofic și pedagogic al lui Comenius este mai mult decât suficient și la noi a fost împărtășit, în unele scrieri literare și educative, de Al. Odobescu, Al. Vlahuță, Calistrat Hogaș și Brătescu-Voinești.

Dacă învățătura lui Isus și-a găsit concretizarea în instituția bisericii, doctrina lui Comenius — inspirată din aceeași învățatură — și-o găsește în școală. Aceste două instituții de căpătăiu ale națiunii nu trebuie să se găsească niciodată în conflict cu statul, sub nicio formă; după cum niciodată nu trebuie să se găsească în lipsuri sau în situații critice.

În consecință, slujitorii acestor instituții urmează să rămână permanent în stadiul de apostolat, într'o perfectă comuniune de sentimente și se pot ajuta mutual între ei.

În alte domenii de activitate, principiul rămâne același, iar concretizarea lui constă în muncă și activitate. Menită să înlocuiască în chip logic, practic și moral capitalul aur, munca a fost concepută drept etalonul permanent pentru siguranța existenței și activității omenești. În formele de manifestare propriu zise, munca alimentează etica socială; activată, ea urmează drumul unei filosofii unice, care radiază asupra popoarelor lumii pentru a lumina și a releva succesiv ori concomitent specificul etnic-național al fiecărui neam. Astfel, viața nu mai este un capriciu al norocului, nici hazard și nici fatalitate, ci deplină realitate științifică și determinantă a destinului. Și în această direcție, tot școala este cea dintâi chemată să formeze deprinderile și să dea îndrumările elementare. Încă dela grădiniile de copii, educația trebuie întemeiată pe activitatea copiilor, așa cum a fost concepută această școală de Froebel, întemeietorul ei. Directive și exemplificări pentru o nouă ordine pedagogică în școala românească ni le dă D-l S. Mehedinți în opera „Altă creștere : școala muncii”. Și această nouă școală își are izvorul în evanghelia iubirii. „*Cine a înălțat munca până la iubire acela a coborât raul pe pământ*”.

Plecând din epoci preistorice și până astăzi, munca a justificat întreaga existență a omenirii; iar pentru exercitarea muncii, omul a inventat uneltele. Cei dintâi educatori au fost : mama, care, prin iubirea ei maternă, a îmblânzit animalele și forța brutală a bărbatului. Așa s'a putut constitui instituția

2) G. G. Antonescu, *Doctrinile fundamentale ale pedagogiei moderne*, ed. II. Buc. p. 179.

familiei care a devenit prima școală a omenirii. „Oamenii mari au avut totdeauna mame cu însușiri alese, iar valoarea unui neam se judecă mai mult după femei decât după bărbați“. Creșterea și educarea unei bune mame se face după principiile enunțate de pedagogia lui Comenius. Preotul și învățătorul sunt cei chemați să îndeplinească aceste mari imperative sociale și naționale, însă „nu prin rugăciuni stereotipe, nici prin discursuri, ci prin pilda de iubire creștinească și prin folositoare lecții de pedagogie cu privire la educația fizică, intelectuală și la formarea caracterului“. Norma de urmat stă mai presus însă în puterea pildei educatorilor. În felul acesta nici nu ne mai putem da seama cum copiii pot ajuta liber atât pe părinții lor cât și obștea. Prin munca pilduitoare și coordonată nu realizăm numai folosul material, ci îmbogățim și zestrea spirituală a omului sporindu-i cunoștințele și formându-i bunele deprinderi. Munca fortifică pe om și-i ascute mințile, munca desvoltă însușirile cele mai alese și înobilează sufletul, munca duce la formarea caracterului moral. Numai astfel de oameni sunt capabili de acțiuni mari și de creațiuni. Pentru atingerea acestui scop, D-l Mehedinți preconizează înființarea de școli în mediul social de care se ocupă, căci „e în firea lucrurilor ca acolo unde e turma, acolo trebuie să fie și păstorul; unde e ogorul, acolo și lucrătorul“. „La sate e locul seminarilor și al școalelor de învățători. Profesorii de școale normale, dacă simt în adevăr chemarea lor de dascăli ai tineretului, să părăsească orașul, să se așeze împreună cu ucenicii lor în mediul de care pretind că se ocupă. Altfel devin cu veremea biurocrați de oraș. Profesor cu ora, care să se uite nerăbdător la arătătorul ceasornicului, așteptând trăsura spre a pleca mai repede dela școala normală la altă școală. Astfel de oameni, chiar când nu sunt, par niște năimlți, niște grăbiți, iar pregătirea unui preot sau a unui învățător nu poate fi o treabă de făcut în pripă“¹⁾.

Și alți pedagogi mari au orientat gândirea pedagogică spre atotputernicia muncii, (Tolstoi, Helen Keller, Kerschensteiner), care e chemată să deschidă drumul spre progres, libertate și creațiuni. Literatura popoarelor e plină de exemple; literații noștri s'au întrecut în a închina imnuri muncii, iar mai presus, poporul nostru, prin structura lui și prin marea-i moștenire, este apt pentru cultul muncii. Rezistența fizică, dreapta judecată, tăria de caracter, bunătatea nemărginită, altruismul și cumpă-

1) S. Mehedinți, Altă creștere, ed. VI, p. 215—216.

tarea sunt însușiri ale neamului, care trebuiesc cultivate și puse în acțiune corespunzătoare cu specificul nostru de viață și cu misiunea noastră în lume. În cartea a doua din *Trilogia „Trilogia școlii”*, D-l S. Mehedinți fixează definitiv principiile și normele de urmat pentru noua orientare a școlii și a societății românești, și nu uită să arate că în această direcție, în șirul marilor educatori, un loc de frunte i se cuvine lui Zalmoxis, marele legiuitor și pedagog al lumii dacice, așa după cum pentru Mediterana a fost Socrate — adept el însuși al lui Zalmoxis — iar pentru lumea creștină a fost Isus.

Victor Țăranu

PRIBEGII

Prin ploi, prin vânt, săraci, flămânzii
 Porniți pe drum de pribegie
 Se'nșiră iar desmoșteniții
 Loviți cu blestem de urgie.

Copii, femei, cu toți în rând
 Iși poartă greu înstrăinarea,
 Plângând tăcut și greu durerea
 Ce nu cunoaște împăcarea.

În ochii lor înlăcrămați
 Citești c'ășa-i de grea durerea,
 Cu frânta inimă în două
 Așteaptă iarăși învierea.

Pe-acești pribegi nevinovați,
 Căzu ca vișorul robia;
 Pe fruntea lor e scris amarul
 Ce'nseamnă — tainic — pribegie.

Ei nu-și plâng doar înstrăinarea,
 Ci-și plâng rușinea înstrăinării,
 Căci vremea lacomă și stearpă
 I-a dat așa ușor uitării.

Ei știu că ispășesc păcatul
 Pe care alții-l făptuieră,
 Dar ei, cu firea lor, prin veacuri,
 Indură chin și nu se miră.

Ci-așteaptă ncrezători — seninii —
 O vreme n care să răsară
 Un soare nou pe plaiuri multe
 Și-o altă mândră primăvară.

C. Anghel

Documente dornene.

Zapsul lui Alexandru Ipsilante, fiul lui Const. Ipsilant Vv. prin care trece satele Dorna, Șarul și Păltinișul, ce le avea dar dela tatăl său, Sârdarului Gh. Leondari.

1809 Sept. 5

Alexandru de Ipsilant, Prințip și oficial di Corda (?) Preaputernicii Impărății a preslăvitii Rossii.

Prin aceasta din partea noastră scrisoare, facem înștiințare pentru moșia noastră ce avem la Moldavia în ținutul Sucevei, care este alătura cu hotarul țării ungurești și al Bucovinii, pe care moșia se află și oameni lăcuitori adică trei sate, anume Dorna, Șarul și Păltinișul cu toți munții ce se află pe dânsa, cu locuri de fânețe de țareni, cu locuri de mutări pentru pășunatul oilor, cu vaduri de mori și de chiuă de sucmani și de herestăie și cu venitul din tot locul. Această moșie după cum am arătat aici este dăruire desevărsită dela prea înălțatul și al meu dulce părinte Ion Constandin Alexandru Ipsilant Vv. dintru întâia domnie a înălțimii sale la Moldavia cum dovedește hrisovul ce iaste din anii 1800 Oct. 6 (1) întărit cu pecete și iscălitura înălțimii sale, care se află trecut și în condicele Divanului Moldaviei. După care luând-o întru desevărsit(ă) stăpânire, s'au rânduit și hotărnicit de boerii aceiaș țări. Care mergând la starea locului fiind de față atât vechil rânduit din partea clirosului din Bucovina, cât și toți megieșii așșderea și toți lăcuitorii din satele numite Dorna, Șarul și Păltinișul ce se cuprind pe această moșie cum și alții din lăcuitorii satelor megieșite. Făcându-se vrednice și cu amăruntul cercetare atât după scrisori, cât și după mărturisirea a oameni bătrâni de credință, în ce chip s'au dovedit mărimea acestei moșii cu satele numite și cu toți munții câți se află pe dânsa pre larg se arată la mărturia hotarnică ce i s'au dat, iscălită de către acei rânduiți boeri, hotarnică ce iaste din anii 1800 Noemvre 15 (2), cuprinzâ-

(1) Cf. N. Iorga, *Studii și documente*, VI, p. 530; dar acolo e „6 August“: aetul dat, p. 7-8 (N. R.)

(2) *Ibidem*, p. 8-9. (N. R.)

toare anume de toate sămnile cu care s'au înconjurat de giur în pregiur. Asupra căria hotarnice i s'au încredințat și buna stăpânire prin cartea ce i s'au dat iscălită de Mitropolitul țării și de Episcopii de pre scaune, cum și de toți Dumnealor boerii Divanului Moldavii întru care se arată și toată cuprinderea hotarnicii pomenite, cu toate sămnile încungiuătoare a numitei moșii, cum dovedește aceeași carte care este din anii 1801 Ghenarie 6, de când și până acum o avem întru a noastră liniștită și pacinică stăpânire (3).

Prin epistasia mai întâi a cinstitului boer dumnealui Constandin Balș, marele logofăt al țării de gios din Moldavia și mai pe urmă până acum prin a dumnisale cinstitul boer al țării, hatmanul Săndulache Sturza, dela cari ni-am tras și tot venitul după obiceiul pământului, iar acum fiind că au alergat la noi dumnealui Ghiorghie Leondari biv vel Sardar, căzând cu rugăminte ca să binevoim a da moșiile aceste cu preț ce vom socoti, puindu-ne înainte că prilejul ce l-ar fi putut ave din curată a sa răvnă l-au cheltuit cu zidirea unii sfinte biserici în orașul Iașii la Moldavia.

Și pentru ca să se poată agiuta la împresurătoarele sale greutateți din care să poată cuprinde și cheltuelile ce are a face cu acea sfântă biserică, au cerut să-i dăm moșiile numite. Cari cerere a sa macar că cu greu i-au fost de a o împlini, nici decum având în cuget ca să iasă vreo dată dintru a noastră stăpânire acestei moșii, însă luând și noi sama și socotind că acest om ne aparat datoria noastră razămă de a-l ajuta pururea și în toată vreme, pentru cele multe și cu credință îmbătrânite slujbe, mai întâiu în domniile moșului nostru: prea fericitul întru pomenire Alexandru Ipsilant Vv. în Prințipaturile Moldavii și Valahiei și pentru aceia în urmă la domniile Prea înălțatului meu părinte, Ion Constandin Alexandru Ipsilant Vv. cum și însuși nouă slujindu-ne cu oc(h)ii deschiși.

Pentru aceasta dar cu milostivire ne-am plecat spre a sa rugăminte și după obșteasca datorie prin sloboda voe și blagoslovire ce am luat dela înălțatul meu părinte și dela prea cinstita și luminata a me pre dulce maică, iată prin aceasta a noastră scrisoare hotărîm că de astăzi înainte și în veci numita moșie cu satele Dorna, Șarul și Păltinișul și cu toți munții, așisderea și cu toati celi ce să cuprind pe dânsa cum s'au arătat mai sus să fie dreaptă ocină de veci a dumisali Sărdarului Gheorghie Leondari. Pentru cari și dumnealui încă ne-a răspuns nouă acum în mâinele noastre patruzeci mii lei prețul cu cari bine am voit a o da dumisali. Iar pentru prețul ce s'ar fi căzut a-l lua noi mai mult pisti

(3) *Ibidem*, p. 10. (N. R.)

eceste patruzeci mii lei, acela și noi îl facem dăruire la biserica aceia de dumnealui zidită ce s'au pomenit mai sus, pentru pomenirea moșilor, și pentru sănătate a prelumițiilor mei părinți, cum asămenea și pentru a noastră (*rupt*) sporire spre cele plăcuti milostivului Dumnezeu. Pe care moșie să o stăpânească atât dumnealui sârdarul cum și în urmă clironomii săi. Afară când (*rupt*)... ca să o facă dăruire Sființii sale biserici, atunci biserica după aceea dăruire o va stăpâni, însă aceasta noi nu putem a-l îndatori că în voia sa rămâne ca (*rupt*) deplin stăpânitor întocma după cuprinderea scrisorilor, și după sămnile hotarnicii ce s'au arătat mai sus. Di pi cari i s'au dat asămenea condică adevărită cu iscălitura logofeției cei mari din Moldavia și încredințată cu pecetea prea înălțatului meu părinte din Domnia Moldavei că sânt întocma trecuți însuși cele adevărate scrisori, care știut s'au făcut, că au perit împreună cu multe alte ale noastre averi, în vremea prădăciunii ce ni s'au întâmplat la venirea noastră în Rosia. Di pi care numite sate și moșie să aibă a-și lua și tot venitul din tot locul întocma după obiceiul pământului, și după hotărîrea ponturilor ce se țin păzite în visteria țării.

Și spre aceasta am încredințat cu însuși a noastră iscălitură și pecete precum asămene și prelumițiilor mei părinți încă au încredințat cu iscăliturile și pecețile Măriilor Sale, asupra căruia să poată a-și face ori ce alte întărituri după rânduiala țării spre veșnică stăpânire.

1809 Săpt. 5

L.p. Kirie Alexandru Ipsilant.

Urmează încă 3 peceți și trei iscălituri indiscifrabile.

Acest document se află în posesia preotului Gheorghe Ortoanu.

Mai în urmă aceste moșii au fost revândute, iar după multe procese au fost iar răscumparate de Dorneni. O parte din aceste documente s'au publicat în numerele 7-9 și 10-12, 1941, ale revistei *Apostolul*, iar documentul de față în rev. *Miron Costin*, An. III, Nr. 3, 1915. Bârlad,

I. Zotta

Sălcuirea lui Har. Mihailescu

Soezii. Editura „Setrodata“, Siatra Neamț, 1936.

Poezia lui Har. Mihailescu este străbătută de fiorul vieții autohtone. Ea urcă din catehismul viu al tradiției, pe care se mișcă șiruri de generații, la problemele cu caracter universal, care, în sufletul nostru simplu, nu se înneacă în beznă chinuitoare. Concepția despre lume și viață este luminoasă și simplă, coaptă în miezul credinții străbune. Aceasta nu înseamnă că universul poeziei lui Har. Mihailescu — ca la Coșbuc bunăoară — are zărilor apropiate și joase cât clopotul satului. Din contra, poezia lui Har. Mihailescu urcă până la marile probleme cosmogonice. Și dacă Divinitatea este cheia de boltă, forța de mișcare și de înțegare a universului conține — în cea mai simplă și ingenioasă imagine — sinteza ipotezelor științifice:

Dornic să'ndumnezească leatul—
gândul de nimica nu se'nfrânge...
Untul boroboaște ca pasatul
după lingură vârtos se strânge.

Apa rece'n strachină gătește...
În găvan încarcă și-i deșartă
până grămăgioară se sleește
nătângia haosului spartă...

...Sfântul duh sălășluit alege...
Numai astfel truda roditoare
izbuti din scânteeeri pribege
răscumpărătorul bulz de soare...

(Rapsodie)

Grandioasă imagine a formării universului galactic într'o „oală de pământ cât o stamboală“ pentru bătut untul! Rotirea nătângă a nebuloasei în spațiul cosmic :

„izbuti din scânteeeri pribege
răscumpărătorul bulz de soare“ —

și deasupra acestei mișcări universale :

Sfântul duh sălășluit alege...

Dar Divinitatea nu sălășluește numai în începuturi, ci își împarte veghea pretutindeni din țărână până în slavă, în continua transformare a naturii :

Cunoști tu dacă s'a 'ndesit lumina
 figura din urzeală străvezie ?
 au gândul cui își caută tulpina
 din neștiut incoace de se'mbie ?...

(Când cerul de pământ...)

În fenomenele naturii este mereu prezentă grija Divinității pentru
 truda omului :

Cât se joacă Dumnezeu de-a iarna,
 așternut pufos în cuibul mare
 și scald tă'n lapte dulce țarna
 pentru cine știe ce născare...

(Iarnă moldovană)

Harul buneivoințe divine împrăștie pretutindeni în natură svon
 și mișcare neîntreruptă. Stăruința omului împlinește aceste grandioase
 elemente de pastel, care alcătuiesc multe dintre poemele culegerii.
 Poetul se infioară de minunea adevăratei poezii și ne-o împărlășește :

...A bățucit pământul — invălmășită — ploaia
 și fără să-l înșire, puțin — cicălitoare —
 gospodăreasă'n lucru a muruit ogoare...
 Și iar senin și nour în joc de-a puia=gaia...

Cu neguri pe la poale, dar privitor în hăuri —
 svântatul cer în pânză subțire de „furnică” ;
 verdeață de buratic ; porumbul drugi înspică,
 se ghiftue de soare copilării de tauri...

Sbînțuitură — vântul buchește foi și lanuri ;
 cupriși de țarnă pomii zăbavnici nu mai plouă,
 sălaş dă toată tufa și'n zămislirea nouă
 roiră căraușii din șuri de pe la hanuri...

La jilăveli colbecii se mistue — hoinarii !
 iar păsăretul — gușă de cânturi plină — cearcă
 să tragă din prisosul văzduhurilor parcă
 — așa cum sug dulceața pământului sitarii...

Cu nimeni bunavoie de prospețimi se'nfruntă,
 când sfinți plutesc pe-o seamă de nouri ca'n icoane :
 moșia noastră crește tîpsie de plocoane,
 de peste vale trenul a chiuit de nuntă.

Doar hăt în coborișuri cu lutul cum îi untul
 să razim dăruița de Dumnezeu grădină,

• • • • •

(După ploate...)

Sufletul omului clocotește în viața naturii, se rostogolește prin anotimpuri către împlinirea ursitei, către „nesfârșirea care se câștigă” :

Soare numai bun de pus la rană, Marea taină și'n pustiu se'nchege !...
iar din streșini plâns de bucurie... dar în patul afânat de pluguri?
Din împăturite leaturi vie Pari — răchițele purced în muguri
ochi albaștri —candizi pe corhană— odrăsliri de biblice toiege...

Sfârșie destinderea cărunță Neam de neam în lanț de'ncurajare
până nu se'mbucă'ntru vecie... cum că nesfârșirea se câștigă...
Susul —fercheș cavaler— îmbie Primenirea — proaspătă verigă ;
țărnei binecuvântată nuntă... haină pe măsură — fiecare...

Must de nea — buiacă tinerețe : Freamătă nemuritoarea vale,
veșnic insetată — de limanuri... codrul pe'ncheiate, șesul—plinul !
Domnul nesecatelor elanuri Nu se bate mreana când arinul
scapără desfășurări mărețe... îi cu frunza cât un cinci parale? .

(Tâlcuire)

Această poemă — poate cea mai frumoasă din „Tâlcuire” — ilustrează concepția lui Har. Mihailescu despre lume și viață. Ea vădește, în deosebi, și originalitatea desăvârșită a poetului.

Suferințele și necazurile sunt legate de vitregiile naturii, în puterea cărora stăruiește mustrarea divină.

Mai pune-te de-acuma cu Dumnezeu în plug
mai silnicind cu gândul orânduiala lui !
și vrerea ca poruncă de-acuma ți-o mai spui ?
oriunde'n altă parte dă josului belșug.

(Toamnă seacă)

Moartea nu-i decât o trecere „dincolo”, o ursită în fața căreia sufletul românesc apare senin și împăcat :

...La măcinișul toamnei fiecare
și rândul ista vom mai fi o treaptă
din scara suitoare'n cerul mare.

(Nostalgie moldovană).

Alături de această imagine măreață a vieții românești, culegerea conține câteva poeme lirice pătrunse de tristețea instrăinării și, deci, izolarea în lumea visurilor :

Înșepenit ca recele granit ...De ce mi-a răsărit atunci pe drum ?
un pui picat din strachina de lut ; să'ntunece doar gândul neînfrânt
și-l tânguiam : de asta l-a zidit cu facerea stihirilor de-acum
puterea cea de care n'a știut ? la traiul meu cu capetele'n vânt !...

(Minoră)

sau

Rămâiu al libertății neostoiat logodnic
 în voie să deslănțui izvoare noi de gânduri
 m'au ridicat anume bicisnicile rânduri
 spre'nvingerea strânsorii de vârticuş nerodic...

(Pergament)

Tristețea înstrăinării și necazurile unei vieți de trudă :

Cu zeci de mâni apucătoare — viața
 de toate zilele mă ia de gât
 și gândul îi ca șmeul din măreața
 priveliște în tină doborât..

(Nu tulbur nimănul...)

in mijlocul neînțelegerii generale

Nimic alină sufletul meu : gazdă
 de lovituri venite dela toți

Îășnesc în strigătul de revoltă contra superficialității și dezechilibrului
 social. Nici fiorul primăverii nu poate elibera sufletul poetului :

Pavajul peste care, soare, perii
 îngădue și sdrențăria mea ;
 amărăciunea câtă dăinuia
 o curăță torentul primăverii.

Vreo inimă să se mai afle rea ?
 ci brusc revin uitatele mizerii
 când mă ghiontesc în stradă cavalerii
 prostiei înțolite'n catifea !...

Veninu-mi pângărește ziua toată —
 măcar un pic de deslegare nu-i
 de traiul care schingiue pe roată !...

...Și nu răsare fiul nimănui
 în val-vârtejul biciului să scoată
 din templu vânzătorii nesățui !...

(Sonet)

Toate acestea îndreptătesc o nouă orientare în atitudinea poetului. Viziunea universului este acum tragică, îmbătrânită :

...O cernere păcloasă pe gârbovite spete ;
 și lumea fără vlagă se mișcă mai bătrână
 cu toamna din noroiul întipărit de ghet

Dar dincolo de ploaia tăcută, fără salturi —
 or ti sticlind seninuri — de nimeni nu le soarbe...
 Pe noi ne rupe vâlul necazurilor oarbe,
 în loc să-l rupem — vajnici căutători de'nalturi...

(*Pe uliți*)

vieța curge monotonă, fără țel :

Viața nu mai poate să uimească :
 e-o vechitură ca zăpada ceea
 din care nu mai vezi apoi sămânță !

(*Imprăfuire*).

și duce — inevitabil — la osteneala definitivă :

Cât pământ a'naltului tărâm
 vine de se leapădă la noi
 — osteniții ! — tot că ne țărîm
 zilele prin mlaștinile moi !...

(*Vale*)

iar moartea devine astfel eliberare din cătușele vieții :

Ahțiași de bine,
 netăind fereastră —
 libertatea vine
 după moartea noastră !...

(*Zile lungi de ocnă*).

sau în „Graiul din omul ridicat de jos“ :

Moartea-i socotită leac suprem
 și de-a'ntregul liniștit tărâma :
 pentru ce din sânul ei mai vrem
 în nemernic trup să coborîm ?...

Dar fiorul vieții din adevărata poezie a lui Har. Mihăilescu
 pătrunde până aici, să-i lumineze câteodată sufletul :

Ci tot l-a frânge pasul lui Dumnezeu cel tare :
 puzderii de lumină vor albăstri de albe,
 și sufletul cu ochii mirat o să se nhoalbe
 scăpând de umezeală, dar supt ca dela sare !

(*Pe uliți...*)

sau

Ci nu mai înnopta credința veche !
contemplă steagul ultim de lumină :
aproape-i ziua fără de pereche —
mai alb să te desvăluie din tină !...

(Nocturnă)

Divinitatea nu se mistuie în necazurile poetului. Ea este prezentă, dar cu un caracter de tragic destin ; ea nu mai trăiește pretutindeni, devine olimpică :

Împărăție nu din lumea asta —
împărăția care ne-a svârlit
pământului să-i mai aprind m pasta
și să murim de dor de infinit !...

(Nu tulbur nîmănul)

Se pare că realizarea definitivă a poeziei lui Har. Mihailescu nu va fi cristalizată din împăcarea celor două lumi, ci, din contra, din observația cum se adâncește prăpastia dintre ele. Volumul „Din cartea vieții”, apărut în 1939, sta mărturie.

Imaginea lui Har Mihailescu nu este secătuită prin prețiozitate ; ea urcă nouă, puternică, nestăvilită din viața noastră de toate zilele, din bucuriile și necazurile care ne leagă de ghe. Dicționarul lui Har. Mihailescu este haina sufletului nostru românesc.

Forma clasică a poemelor este o cheazășie mai mult pentru frâinicia lor viitoare.

C. Borș

Cărți. Reviste.

**Dumitru Teodosiu. Revi-
zuirii.** Ed. Cultura Românească Bu-
curești. Prețul 25 lei. D-l profesor
Gr. Teodosiu este cunoscut m. c.
didactic ca om de bun simț și
măsurat în tot ce a scris despre
școala primară, învățătorii și elevi.
D-sa nu scrie o lucrare pedago-
gică decât atunci când, după o în-
delungată cercetare pe teren, are

de spus ceva nou și folositor. Ca
inspector general școlar și ca pre-
ședinte la numeroase comisiuni
de examinare a învățătorilor : la
școlile de aplicație, definitivat și
înaintare, a putut vedea nenumă-
rate lecții ținute de candidați și
canditate și a putut să sesizeze
multe lipsuri și greșeli ce se fac
la ținerea lecțiilor la școlile pri-

mare. Constatările d-sale critice și îndrumările pentru îndreptare sunt date în „*Revizuirea*”.

D-l Teodosiu se ridică dela început împotriva verbalismului în școală și a greșitei înțelegeri ce se dă așa zisei „școale active” de către unii învățători. După ce precizează ce este școala activă se ridică împotriva rutinei, fațadei potemkiniene a școlii primare, cerând o revenire la bunul simț și invitând corpul didactic și organele de control ai învățământului să-și revizuiască metoda de predare. Este necesară o simplificare a lucrurilor și o adaptare la realitate. Abuzul nemaipomenit care se face cu întrebările la lecții trebuie să înceteze, pentru că această metodă nu însemnează școală activă. „*Pot afirma fără exagerare — scrie d-l Teodosiu — că jumătate din numărul întrebărilor care umple ora de lecție sunt inutile, iar un sfert absurde. Și, deci, dacă învățătorul ar spune el copiilor ceea ce trebuie să știe, în loc de a pune aceste întrebări de prisos, s'ar câștiga și timp și bună dispoziție la lucru. Abuzul de întrebare din partea învățătorului nu e numai negația școlii active, pe care pretinde că o realizează, ci și o jignire adusă copilului, fiindcă omul e animal mândru și imposibilitatea de a răspunde la multe întrebări îl umilește*” (pag. 10) Și are dreptate. Răspunsurile nefiște și complete, pe care le cer unii învățători dela elevi, sunt deasemenea o calamitate a învățământului și de aceea trebuie să se revină la normal. Altă greșală de procedare este scoaterea exemplor (mai ales la gramatică) dela elevi. Se comite un permanent abuz cu explicarea cuvintelor nouă și scoaterea ideilor principale la

lecțiile de citire, istorie, etc. În loc de școală activă se face *școală pasivă*. Expozițiile trimestriale și anuale sunt, în felul cum se fac, de prisos. În loc să fie o prezentare cronologică, evolutivă a progresului elevilor, sunt o fătuială cârpită din minciună și muncă silnică, o corvoadă pentru învățători și elevi. Metoda de predare trebuie revizuită, simplificată. Să se observe cum se învață în viața de toate zilele și să se țină seama de aceasta în predarea lecțiilor. Pregătirea lecturii de predat, „*însemnează pregătirea aperceptivă (intelectuală sau emotivă). Și sunt rare de tot cazurile când este necesară, de exemplu după o lungă absență dela școală (vacanță, boală) sau în instruirea unui copil anormal, sau la vreo lecție ocazională în afară de program; fiindcă lecțiile obișnuite sunt dispuse în programă într'o ordine genetică sau de filiație și deci lecția ce se ascultă e în același timp pregătire la lecția ce se predă. Așu e la toate obiectele, afară doar de Citire și uneori la Compunere. Dar nici la Citire nu e indispensabilă pregătirea aperceptivă, căci bucățile de lectură sunt alese la nivelul copilului. Iar dacă nu sunt, trebuie excluse. Căci și aici, ca și în toată activitatea didactică, trebuie să nu contrazicem firea lucrurilor și să avem onestitatea de a fi sinceri și cu noi și cu copiii*” (pag. 32). Anunțarea subiectului lecției nouă să se facă precis și categoric „*căci anunțarea mobilizează asupra numelui pronunțat atenția și interesul, care provoacă automat polarizarea ideilor aperceptive în jurul subiectului anunțat, în virtutea legii de unificare a conștiinței, care domină toate legile a-*

sociației stărilor de conștiință" (pag. 33). Predarea lecției nouă să se facă bine și pe îndelete fără vorbe de prisos și fără grija de a trece lecția prin toate treptele formale. Sufletul omenesc este pornit spre generalizare și abstracție și o lecție bună va duce normal la asociere și generalizare. Spațiul nu ne îngăduie să cităm ce scrie d-l Teodosiu în această privință. Aplicarea este o urmare normală a unei lecții. Să se evite lucrările elevilor „de făcut” acasă. Nu trebuie să se facă abuz cu materialul intuitiv și în special la matematici. Elevul să fie deprins să învețe și să observe. Să știe unde să caute cunoștințele și cum să le acumuleze. D-sa arată cum să se facă citirea model și ce rost trebuie să aibă manualele didactice. În special, abecedarul este o tortură și pentru elevi și pentru învățător. În concluzii, d-l Teodosiu face următoarele recomandări:

a) „Fiecare lecție să satisfacă scopul ei propriu, cu minimum de timp și cu maximum de succes.

b) Nimic în lecție care să nu stea cu subiectul într'un raport de necesitate.

c) Orice depărtare de natură și de bunul simț e antipedagogică (mașinismul e depărtare de natură, deci...)

d) Manualul didactic să fie pentru copii și introducere în bibliotecă.

e) Școala să nu mai dea de lucru copiilor acasă.

f) Învățătorul să fie liber în procedarea lui didactică (în condițiile punctelor a. b și c).

g) Cei care au căderea oficială să aprecieze personalitatea didactică a învățătorului și activitatea lui să o facă cu înțelegerea *relativității lucrurilor*" (pag. 73-74).

„Revizuirii” trebuie citită pe în-

delete și apoi pusă în practică. D-l Teodosiu a avut o fericită inspirație când a publicat această carte. Socotim că este utilă oricărui învățător; de aceea o recomandăm cu insistență.

M. Cojocaru

Ethnos, An. I, Fasc. 1, Focșani, 1941. Este o revistă de grai, studiu și creație românească, care apare anual sub conducerea D-lui prof. Ion Diaconu. După cum o arată și numele, revista este „ecoul credincios al românismului” și a luat atitudine hotărâtă pentru desrobirea noastră culturală. Colaborează D-nii S. Mehedinți, C. Rădulescu-Motru, V. Băncilă, Iorgu Iordan, Sextil Pușcariu, I. I. Cantacuzino, I. Ciocărlan, Leca Morariu, C. Brăiloiu. Un foarte prețios material folkloric este adunat de D-l Diaconu, din Vrancea și Râmnicu Sărat. Primul volum cuprinde 356 pagini.

Familia, An. 76, Seria IV, Buc. Tip. „Universul”, 1941. Cunoscuta revistă, refugiată dela Oradea, se menține pe aceeași linie de nobilă ținută literară.

Revista Bucovinei, An. I, numerele 1 și 2 din Ian. și Feb. 1942, reîncepe firul tradiției culturale cernăuțene, cu concursul valorilor culturale ale Bucovinei: Leca Morariu, C. Loghin, G. Voevidca, N. Albu, Dragoș Vitencu, Teofil Lianu, George Drumur, P. Jitariu, A. V. Sânger, E. Ar. Zaharia ș. a.

Natura, An. XXXI, Nr. 1, Ian. 1942, Buc. Cunoscuta revistă pentru răspândirea științei publice în acest număr și importantul studiu al D-lui Mircea D. Ilie: „Exploatarea miniere în trecutul românesc: sarea”.

V. T.

V. Rugăm să se comunice Asociației următoarele date:

— Numele colegilor care au fost mobilizați în războiul din 1941, (arătând gradul).

— Numele colegilor decorați în acest războiu (se va arăta decorația acordată).

— Numele colegilor ce s'au distins prin activitate școlară și extrașcolară; eventual dacă au fost decorați pentru acestea și cu ce decorații.

VI. Asociația a hotărât să înființeze la Casa Învățătorilor din Piatra-Neamț o *galerie a învățătorilor-eroi*; va rugăm să trimiteți Asociației biografiile și fotografiile colegilor morți în războiu.

VII. Începând din Martie 1942, se va reține tot pe borderourile Asociației cotizațiile conducătoarelor de grădini de copii din județ, membre ale Asociației Pedagogice a învățătoarelor de la școlile de copii mici. Cotizațiile sunt: 50 lei anual pentru învățătoarele titulare; 80 lei definitive, 80 lei gr. II, 100 lei gr. I. Abonamentul la revista „Copilul”, 200 lei.

Colegele membre ale Asociației Pedagogice sunt rugate să comunice aceasta pentru a fi trecute pe borderouri.

VIII. La telegrama trimisă de Adunarea Generală a Asociației Generale, Domnului Mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului, Domnia-Sa a binevoit a răspunde:

„Mulțumesc călduros învățătorilor din întreaga țară pentru urările pe care mi le trimiteți, cu ocazia sfințirii casei lor din Capitală.

În lupta pe care o duc pentru întărirea și ridicarea poporului român, mă sprijin și pe patriotismul și munca învățătorilor români”.

Mareșal Antonescu

IX. Dăm, mai jos, Comitetul Central al Asoc. Generale:

1 În adunarea generală de la 29 Decembrie 1941, care s'a ținut pentru prima oară în Casa proprie a Asociației, a fost ales pe timp de 3 ani un nou *Comitet Central*, constituit astfel: Teodor D., Iacobescu (București), președinte; Ioan N. Ciolan (Sibiu) și Grigore Angheliescu (București), vice-președinți; Moise G. Marinescu (Stâlpeni-Muscel) casier general; Mircea V. Ispir (București), secretar general. Delegația permanentă e alcăuită din cei de mai sus.

Membrii Comitetului Central: Petre Botescu (Spătărei-Teleorman), Gh. Niculescu-Malu (Câmpina-Prahova), Gh. Vierescu (Vaslui), V. Petraru (Bacău), P. Mironescu, (Mera-Putna), V. Avram (Tecuci), Mihail Roșianu (Mateești-Vâlcea), D. Totir (Rudina-Mehedinți), D. Abagiu (Constanța), Ion Cleja-Someș (București), Adam Dula (Slimeria Veche-Hunedoara), Augustin Dordai (Turda), Gh. Crețu (Timișoara), Iulian Berinde (Târcaia-Bihor), Epifanie Rodinciuc (Mitocul Dragomireni-Suceava), Sava Botez (Cetatea Albă) și Sabie Popescu-Lupu (Chișinău).

Au fost aleși *membri supleanți*: N. Bărliba (București), Dobre Stancliu-(Brăila), Iordache Stoica (Galați), Vasile Găbureanu (Piatra-N.), Ioan Popescu (Țugurești-Dolj), I. G. Burtolu (Constanța), Traian Zimveliu-Cluj (București), Arcadie Gherman (Roșu I.-Cernăuți) și Const. Cotruță (Bălți).

Mihail Avadanei

Secretarul Asociației

D-v aveți de plată pe anii 1939 lei.....

1940 „.....

1941 „.....

Total „.....

Revista este înscrisă la Trib. Neamț sub Nr. 1/1938. Conzurat.